

Ängar och hagar i Vårgårda

Per Elvingsson

Rapport 1987:7

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 1 INLEDNING
- 1.1 PRESENTATION AV PROJEKTET
- 1.2 PRESENTATION AV KOMMUNEN
- 1.3 TACK
- 2 METODIK
- 2.1 FÖRARBETE
- 2.1.1 Flygbildstolkning
- 2.1.2 Sammanställning av befintlig kunskap
- 2.1.3 Personkontakter
- 2.2 FÄLTARBETE
- 3 DEFINITIONER
- 3.1 NATURLIG FODERMARK
- 3.1.1 Naturlig slåttermark
- 3.1.2 Naturlig betesmark
- 3.2 VEGETATIONSTYPER
- 3.3 INDIKATORARTER
- 3.3.1 Kvävegödslad mark
- 3.3.2 Slätter- och betesgynnade arter
- 3.4 GRUNDER FÖR KLASSIFICERINGEN
- 4 RESULTAT OCH DISKUSSION
- 4.1 ANTAL OBJEKT
- 4.1.1 Intressanta objekt
- 4.1.2 Ointressanta objekt
- 4.2 FÖREKOMST AV NATURLIGA FODERMARKER
- 4.2.1 Naturliga slåttermarker
- 4.2.2 Naturliga betesmarker
- 4.2.3 Tånga hed specialfall
- 4.3 TIDIGARE MARKANVÄNDNING
- 5 FELKÄLLOR
- 5.1 SVÅRIGHET ATT KLASSIFICERA
- 5.2 OBJEKT FÖRBISES
- 6 SAMMANFATTNING
- 7 LITTERATURFÖRTECKNING

Bilagor

- 1. Artförteckning svenska - latinska namn
- 2. Beskrivning av objekten
- 3. Inventeringsblankett
- 4. Förteckning över beskrivna objekt
- 5. Översiktskarta

1. INLEDNING

1.1 PRESENTATION AV PROJEKTET

Jordbruksutvecklingen det senaste århundradet har inneburit en kraftig minskning av arealen naturlig fodermark. De naturliga slätter- och betesmarkerna utgör nu en hotad naturresurs.

Hösten 1985 började naturvårdsverket förbereda en riksomfattande inventering med syfte att kartlägga förekomsten av naturliga slätter- och betesmarker. För att testa inventeringshandbok, metodik, tidsåtgång m m utvaldes fyra kommuner i landet för en förberedande inventering sommaren 1986.

Denna rapport behandlar Vårgårda kommun, en av de fyra som valdes ut i försöket.

1.2 VÅRGÅRDA KOMMUN

Kommunen täcker en yta av 443 km². 3 procent därav är vatten, i huvudsak koncentrerat till ett fåtal större sjöar. 27 procent av landytan är produktiv skogsmark.

Från norr till söder uppvisar naturen flera olika ansikten. Den tredjedel som ligger norr om västra stambanan är sammansatt av helåkersbygd, hållmarker, mindre skogsområden och vidsträckta myrar.

I Säveåns dalgång, där västra stambanan går fram, är landskapet mjukt och svagt kuperat. Framför allt i väster är ån djupt nedskuren i sedimenten. Många biflöden bildar djupa raviner, som vanligtvis är betade. Kommunens mellersta och östra delar (socknarna Siene, Algutstorp, Landa, Kvinnostad, Ornunga och Asklanda) å gammal kulturbygd med ett småskaligt odlingslandskap. Området är rikt på betesmark, hagar och lövskogar där ek ofta har en framträdande roll.

Den södra delen av kommunen är ett kuperat sprickdalslandskap. Bebyggelse och odlingsmark är i stor utsträckning samlad till dalbottnarna men små skogsgårdar förekommer också. Det är bland dessa som man finner flest exempel på bevarade äldre hävdformer. I övrigt utgörs kommunens södra del av myrar, små näringsfattiga sjöar och relativt magra barrskogar.

Berggrunden består av gnejs och granit samt ett litet område metabasit vid Vårgårda tätort. Jordarterna domineras av mosand i nordvästra delen och morän i den sydöstra. Rullstensåsar finns jämt fördelade över kommunen, men saknas i den sydligaste delen.

De äldsta spåren av kulturpåverkan finner man i Nossans och Säveåns dalgångar, Fler fynd härrör från mellanstenålder (7 000-5 000 f Kr), då området låg vid eller nära kustlinjen. Från brons- och järnåldern finns många fornminnen, framför allt i kommunens mellersta delar. I de södra skogsbygderna har bosättning och uppodling skett i relativt sen tid. På 15- och 1600-talen skövlades de vidsträckta ekskogar som då bredde ut sig i Västsverige. I dess ställe kom ljungheden, som hade sin maximala utbredning på 1850-talet. Delar av kommunen ingick i det hedområde som kallades Svältorna . På kartor från 1890-talet var

fortfarande stora områden trädlösa, även om trädplantering och naturlig skogsföryngring då hade börjat göra sig gällande.

Idag tillhör Vårgårda de kommuner där mer än 40 procent av åkermarken kan komma att tas ur bruk fram till 1990 som en följd av livsmedelskommitténs förslag.

1.3 TACK

Ett varmt tack till Torbjörn Schafferer på länsstyrelsen varit handledare under arbetets gång. Tack också till Åke Carlsson för kunskaper om kulturlandskapet i allmänhet och det i Vårgårda i synnerhet. Slutligen måste ett tack framföras till alla lantbrukare som håller kulturlandskapet i hävd; utan deras arbete skulle rapporten sakna innehåll.

2. METODIK

2.1 Förarbete

2.1.1 Flygbildstolkning

Vid bildtolkningen användes infraröda flygbilder (dia) i skala 1:30 000, fotograferade den 20 juni 1983. De studerades i stereoskop, Aviopret APT 1, med 3-15,5 gångers förstoring. Två olika kriterier användes vid urvalet av intressanta objekt:

- Område med naturlig gräsmark på minst ett hektar
- Område med småskuret odlingslandskap eller ensligt belägna gårdar där kvarlevande äldre hävdformer kunde misstänkas. Detta för att i någon mån också täcka in slättermarker som oftast är mindre än en hektar.

De utvalda objekten ritades in på kopior av de ekonomiska kartbladen (skala 1:10 000) samt på en översiktskarta (topografiska kartan, skala 1:50 000).

Innan den egentliga bildtolkningen började ägnades två dagar åt "kalibrering" med syfte att uppnå större säkerhet i tolkningsarbetet. Ett antal objekt, som valts ut från flygbild, besöktes. De beskrevs noggrant i fråga om markförhållanden, vegetation etc och därefter studerades flygbilderna igen.

2.1.2 Sammanställning av befintlig kunskap

Tillgänglig litteratur såsom naturvårdsplan, inventeringar, kulturminnesvårdsprogram m m studerades (se litteraturförteckningen). Intressanta uppgifter noterades. Information inhämtades om objekt som förbisetts vid flygbildstolkningen. I länsstyrelsens floraregister kontrollerades slätter- och betesgynnade arter och lokaler noterades. Dessutom kontrollerades vilka landskaps- och fornvårdsarbeten som utförts i kommunen.

2.1.3 Personkontakter

Eftersom arbetet kom igång förhållandevis sent medgav inte tiden något bredare samarbete med lokala intresseorganisationer. Företrädare för den ideella naturvården (Åke Carlsson) bidrog dock med många intressanta upplysningar, bl a angående kommunens naturliga slättermarker. Under fältarbetets gång och genom viss uppmärksamhet i lokalpressen kom jag i kontakt med många intresserade lantbrukare. De bidrog i flera fall med värdefulla upplysningar, men några nya objekt framkom inte.

2.2 Fältarbete

Alla objekt som noterades under förarbetet har besökts. Dessutom upptäcktes ett antal nya objekt under fältarbetets gång.

Den inledande frågeställningen vid fältkontroll har varit att avgöra om objektet är intressant eller inte. Följande faktorer har varit diskvalificerande:

- intensiv kvävegödsel användning
- upphörd hävd/långt gången igenväxning - barrträdsplantering
- omfattande diknings-, schaktnings- eller deponeringsverksamhet av färskt datum

Områden med intensiv kvävegödsel användning har dock tagits med i vissa fall. De har då haft kulturhistoriskt intresse eller varit av betydelse för landskapsbilden (t ex ekhagar). Med hjälp av förtryckta blanketter (se bilaga 3) har de intressanta objekten klassificerats. Såväl biologiska som kulturhistoriska och estetiska värden ingår i bedömningen. Vid fältbesiktningen har också områdesavgränsningen på den ekonomiska kartan kontrollerats och vid behov justerats.

3. DEFINITIONER

3.1 Naturliga fodermarker

Med begreppet naturlig fodermark avses betes- och slåttermark med långvarig hävd som inte har utsatts för sentida ingrepp i markförbättrande syfte. Fodermark som har utsatts för sådana ingrepp kallas kultiverad fodermark. Exempel på ingrepp i sådant markförbättrande syfte är insådd, kalkning, gödsling och dikning. Gränsen mellan naturlig och kultiverad mark är ofta svår att dra, framför allt vid svaga ingrepp.

Naturliga fodermarker delas upp i naturlig slåttermark och naturlig betesmark.

3.1.1 Naturlig slåttermark

Den naturliga slåttermarken kan delas upp i hackeslått och mad. Med hackeslått avses en hårdvallsäng på ytblockig moränmark. Dessa marker är ofta biologiskt intressanta p g a mycket artrik kärlväxt- och svampflora. Slåttermaden återfinns mellan hög- och lågvattengränsen vid sjöar och vattendrag. Floran är i allmänhet gräs- och starrdominerad.

3.1.2 Naturlig betesmark

Stora variationer ryms inom begreppet naturlig betesmark. Topografi, mark- och fuktighetsförhållanden skiftar ofta inom ett och samma område vilket försvårar vidare klassificering.

Den uppdelning som tillämpas här baserar sig på trädsiktets artsammansättning och täckningsgrad.

Öppen gräsmark är en betesmark där trädsiktets täckningsgrad är mindre än 25 procent.

Hagmark är en glest trädbevuxen betesmark, ofta med vackra solitärträd, t ex "sparbanksekar". Trädsiktets täckningsgrad kan variera från 25 till 75 procent, Beroende

på trädart indelas hagmarkerna i ekhage och björkhage (trädsiktet består till minst 70 procent av resp trädslag) samt blandlövhage, där flera olika trädslag ingår.

På bättre marker uppfylls ibland kraven för ädellövskog. Området skall då vara minst ett hektar stort samt bestå till 70 procent av lövträd och till 50 procent av ädellövträd (ek, ask, alm, lind, lönn, bok). Dessutom måste det finnas minst tio träd per hektar som har en brösthöjdsdiameter större än 30 cm.

Skogsmark ges här betydelsen område där trädsiktets täckningsgrad överstiger 75 procent. I den mån betad skogsmark förekommer rör det sig vanligen om igenvuxna hagmarker. Begreppet skogsbete bör reserveras för det gamla bondesamhällets utmarksbeten som i regel var barrskogar. Beroende på artsammansättningen i trädsiktet delas skogsmarken här in i ekskog och björkskog (minst 70 procent ek resp björk) barrskog (minst 70 procent barrträd) samt blandskog, där flera olika trädslag ingår utan att vara dominerande.

3.2 Vegetationstyper

De benämningar på vegetationstyper som förekommer i rapporten följer indelningen i Nordiska ministerrådets publikation "Vegetationstyper i Norden". Se denna för närmare definitioner.

Rishedar

LJUNGHED

Öppen rished, ibland med enbuskar. Beroende av bete och bränning (eller annan bearbetning)

ÖRTRIK LJUNGHED

Öppen rished med relativt stort örtinslag. Betesberoende. Ofta på sandjordar.

ÖVRIG RISHED (blåbär/lingon)

Torra, ofta svagbetade partier av björk/ekhagar, vanligtvis på ytblockig moränmark.

Fuktig rished

PORS-BLÅTÅTELHED

Högvuxen rished på fuktig-våt mark.

Gräshedar

RÖDEN-FÅRSVINGELHED

Hårt betad gräsmark på torr, osorterad jord. Står ljungheden nära.

STAGGHED

Lågvuxen, småtuvig, frisk till fuktig gräsmark. Ofta med fläckar av ljunghed och klockljunghed.

Torrängar

HÄLLMARKSTORRÄNG

Naken (urbergs-)häll, delvis med tunt jordlager i sprickor. Bildar ofta häll-"öar" i betesmark.

FÅRSVINGELTORRÄNG Lågvuxen, örtrik gräsmark. Torr, på något djupare jord än föregående. Bildar ofta "tonsurer" omkring hällmarksöar och övergår ofta i följande samhälle.

ÖRTRIK ÄNGHAVRETORRÄNG

Relativt högvuxen och mycket artrik gräsmark på mer eller mindre kalkrikt underlag.

KNYLHAVREÄNG

Högvuxen gräsvegetation, fragmentariskt på slänter och vägkanter. Störningsberoende.

RÖDVENÄNG

Lågvuxen, frisk gräsmark, vanligtvis under glest stående träd och buskar. Mycket vanlig, betesberoende vegetationstyp.

SKOGSNÄVÄNG (örtrik slåtteräng)

Tämligen högvuxen, örtrik gräsmark på friska jordar.

Fuktängar (inkl sötvattenstrand)

TUVTÅTELÄNG

Tuvig gräsmark som vid upphörande bete övergår i hög~ örtsäng. Mellan tuvorna ofta snaggbetad mark.

HÖGÖRTSÄNG

Ett igenväxningsstadium dominerat av älgört.

GRÄS-LÅGSTARRÄNG

Relativt artrik, lågvuxen gräs- och starrdominerad vegetation. Variation från fattiga till rika typer. Betesberoende.

KALKFUKTÄNG

Lågvuxen örtrik gräsmark på fuktig kalkrik jord. Artrik vegetation ofta med stor orkiderikedom. Slåtter eller bete.

3.3 Indikatorarter

Under fältarbetet har kvävegödselgynnade arter noterats, liksom arter som indikerar långvarig slåtter- och beteshävd. De arter som anges nedan har därvid varit av intresse.

3.3.1 Kvävegödslad mark

Följande arter indikerar vid massuppträdande kvävegödselanvändning.

Hundkex, kummin, kvickrot, hundäxing, ängsgröe, smörblomma, ogräsmaskros, brännässla.

3.3.2 Slåtter och betesgynnade arter

I följande lista ges exempel på slåttergynnade arter och slåtterindikatorer i Vårgårdatrakten:

Späd ögonröst, fältgentiana (tidigblommande form), brudsporre(tidigblommande form), vityxne, klockpyrola, rödklint, sommarfibbla, slätterblomma (tidigblommande form), loppstarr, ängsstarr, ormrot, darrgräs.

De sex förstnämnda förekommer främst i exponerad friskäng. Övriga fem arter uppträder dessutom på slåttade mader, i slätterkärr etc. Vegetationen i exponerad friskäng karaktäriseras ofta av den tydliga dominansen av svinrot.

Betesgynnade arter

Klockgentiana är ett exempel på en betesgynnad art i Vårgårda-trakten. Arten förekommer dock även vid t ex oligotrofa sjöstränder och i fukthedar som påverkats av skogsbrand.

Följande arter är karaktäristiska för såväl slätterängar som naturliga betesmarker i Vårgårdatrakten:

Låsbräken, kattfot ,granspira, vildlin, tätört, slättergubbe.

Fauna

Alkonblåvingen är för sin fortlevnad beroende av den betesgynnade klockgentianan.

Fjärilens ägg på blomknopparna är lätta att upptäcka och har i förekommande fall noterats.

3.4 Grunder för klassificeringen

Objekten har rangordnats efter en tregradig skala där. 1 = Mycket högt bevarandevärde.

2 = Högt bevarandevärde. 3 = Visst bevarandevärde.

Faktorer till objektets fördel har därvid ansetts vara:

god hävd

förekomst av äldre hävdformer

lång kontinuitet i hävden

förekomst av ovanliga växter, djur och vegetationstyper

mångformighet med avseende på vegetationstyper, hävdformer, flora och fauna

hög representativitet för regionen

frånvaro av ingrepp och påverkan (konstgödsel, dikning m m)

stor areal (betes- och slättermarker beaktas för sig)

kulturhistoriska värden

värde för friluftslivet

4. RESULTAT OM DISKUSSION

4.1 Antal objekt

Det totala antalet besökta objekt uppgår till 236 st. Av dessa har 75 ansetts som intressanta medan resterade 161 objekt av olika skäl klassats som ointressanta.

4.1.1 Intressanta objekt

Av de 75 objekten framkom 56 genom flygbildstolkning. Resterande 19 objekt har framkommit på följande sätt:

- sammanställning av befintlig kunskap 5
- personkontakter 7
- upptäckta under fältarbetets gång 7

Med största sannolikhet finns flera intressanta små objekt som av en eller annan orsak förbisets. I bilaga 2 finns de 75 objekten beskrivna och markerade på karta.

4.1.2 Ointressanta objekt

161 objekt befanns efter fältkontroll vara ointressanta. 31 av dessa hade vid flygbildstolkningen valts ut enligt kriteriet "misstanke om ålderdomliga brukningsmetoder" (se 2.1.1). Resterande 130 objekt fördelade sig enligt följande:

- intensiv kvävegödsling	86
- upphärd hävd/långt gången	43
- barrträdsplantering	1

De diskvalificerade objekten med gräsmark större än en hektar har alltså i två fall av tre utsatts för intensiv kvävegödsling. Denna påverkan kan tyvärr inte utläsas på flygbild. Barrträdsplantering har bara varit diskvalificerande i ett fall. På infraröda färgbilder är barrträd lätta att observera tack vare avvikande färg. Plantorna kan ha varit för små för att upptäckas på de tre år gamla bilderna. Resterande 43 objekt var ointressanta p g a upphörd hävd och alltför långt gången igenväxning. Det kan röra sig om objekt som övergivits eller växt igen på de tre år som gått sedan flygfotograferingen. I många fall är det dock övergivna marker som förlorat sina biologiska värden men där igenväxningen med träd och buskar gått långsamt. Som exempel kan nämnas slåttermarker övergivna på 50-talet som idag har högrötsvegetation men ytterst få träd och buskar.

4.2 Förekomst av naturliga fodermarker

75 objekt i kommunen har klassificerats som intressanta. Av dem utgör 12 slåttermark och 64 betesmark (i två fall återfinns slåtter och bete inom samma objekt). Därtill finns ett specialfall, nämligen Tånga hed (objekt 61) som i huvudsak "hävdas" genom militärt slitage.

4.2.1 Naturliga slåttermarker

Tolv naturliga slåttermarker har beskrivits. En av dessa, Hols gärde (objekt 31) är ingen egentlig fodermark eftersom slåttern sker i fornvårdande syfte. De naturliga slåttermarkerna har varit svåra att klassificera enligt handbokens förteckning över vegetationstyper (se punkt 3.2). I de flesta fall har istället dominerande arter angivits (se objektsbeskrivningarna, bilaga 2). Vid östtorp (objekt 1) förekommer både hackeslåt och madslåtter. Madslåttern vid Kärtared (objekt 14) bedrivs maskinellt. I alla övriga fall rör det sig om objekt med hackeslåtmarker.

Samtliga objekt utom Yxnås (objekt 13) saknar skydd och är mycket små. Fem av de oskyddade slåttermarkerna hävdas av markägaren/arrendatorn. I ett fall står en hembygdsförening för hävden. I återstående fyra fall har hävden helt eller delvis redan upphört. Här återfinns klass 1-objektet Torpet (objekt 17).

4.2.2 Naturliga betesmarker

64 betesmarker har beskrivits. Bland dessa är åtta att betrakta som kultiverad fodermark eftersom fältskiktet utsatts för intensiv kvävegödsling. Objekten har ändå medtagits p g a den betydelse de har för landskapsbilden.

På grund av varierande mark- och fuktighetsförhållanden förekommer vanligen flera växtsamhällen inom samma område. Det medför svårigheter om man vill dela in objekten efter vegetationstyper. Istället görs här en uppdelning i grupperna öppen betesmark, hagmark och skogsmark (definieras under punkt 3.1.2).

I naturen finns sällan några skarpa gränser. Flera objekt är gränsfall där det subjektiva helhetsintrycket avgjort områdets placering i någon av grupperna. Inom vissa objekt finns både t ex öppen mark och skogsmark. De räknas då i båda grupperna nedan. Se vidare objektsbeskrivningarna, bilaga 2.

Öppen gräsmark 36 objekt

Inom gruppen är variationen stor; markfuktigheten går från hållmark till sjöstrand, näringsfattiga hedmarker ingår likväl som relativt rika torrängar. Till de särskilt intressanta objekten hör Stora Landa (objekt 66) där ovanligt många vegetationstyper ingår. Vid Mjösjön (objekt 10) upptäcktes en blååtelfukthed med klockgentiana och alkonblåvinge. På en brink invid Sävån i Kärtared (objekt 14) finns en regelbundet bränd ljunghed som hyser ljungögontröst. Odlingslandskapet vid Holtsäckra (objekt 45) är kulturhistoriskt intressant och där hittar man också den enda noterade staggheden.

Hagmarker 33 objekt

- björkhage 9
- ekhage 2.0
- blandlövhage 4

Till variablerna inom de öppna gräsmarkerna kommer här trädskiktets påverkan. Fuktighetsgradienten är dock inte lika stor, de flesta hagar växer på frisk grund. Inom gruppen återfinns nära nog alla de kultiverade betesmarker som behandlas i rapporten. Några av de intressantaste objekten, såväl biologiskt och kulturhistoriskt som estetiskt, är ekhagarna i Siene (objekt 34) och Mängsholm (objekt 53).

Skogsmark 16 objekt

björkskog	4
ekskog	5
blandskog	6
barrskog	1

I skogsmark utjämnar det slutna trädskiktet i viss mån variationerna i temperatur och ljusklimat. Fältskiktets variation är därför mindre här än i de övriga grupperna. Endast ett renodlat skogsbete (se 3.1.2) är beskrivet, nämligen Långareds damm (objekt 20). Området saknar uttalade biologiska värden men är ett intressant exempel på en förr mycket vanlig naturtyp och hävdform.

Samtliga övriga fall av betad skogsmark är gamla slätterängar och beteshagar som p g a förändrad eller försvagad hävd successivt har växt igen. Ekskogen i Åne (objekt 70) t ex var på 1893 års ekonomiska härads-karta markerad som trädbevuxen slätteräng.

Blandskogen vid Fötene (objekt 74) var vid samma tillfälle gles granskog.

Bland betesmarkerna är det endast Mängsholm (objekt 53) som har lagligt skydd (naturvårdsområde). Enskilda djurhållare står för hävden av samtliga objekt.

I grupperna öppen gräsmark samt hagmark finns områden där betesbruket helt eller delvis upphört (skogsmark utan hävd har av naturliga skäl inte behandlats). Det finns enstaka markägare som planerar att restaurera igenväxta hagmarker. Den sammantagna utvecklingen pekar dock i motsatt riktning. Eftersom antalet betesdjur minskar kommer alltfler områden att växa igen.

En alternativ indelning av betesmarkerna är att utgå ifrån betesdjuren. De 64 objekten fördelar sig då enligt följande:

- Nötboskap 39
- får 14
- hästar 4
- nöt + häst 4
- nöt + får 2
- får + häst 1

70 procent av områdena betas alltså helt eller delvis av nötboskap.

4.2.3 Tånga hed

Tånga hed (objekt 61) faller utanför indelningen i slåtter- och betesmarker, området är en kvarleva av de på 17- och 1800-talen vitt utbredda västsvenska ljunghedarna. Objektet är, och har länge varit, ett militärt övningsfält. Tack vare marksлитage har heden bevarats. Se vidare objektbeskrivningen i bilaga 2.

4.3 Tidigare markanvändning

För att få en uppfattning om kontinuiteten i de olika hävdformerna gjordes en jämförelse mellan häradskartan från 1893 (tryckt 1898) och läget idag. På häradskartan redovisas åker, (slåtter-) äng, lövskog, barrskog samt trädfri övrig mark. Ett rimligt antagande är att i dessa trakter utgjordes den trädfria övriga marken av ljunghedar. Vidare kan man anta att praktiskt taget all mark brukades; det som inte var åker och äng användes alltså för kreatursbete.

Av rapportens 12 redovisade slåttermarker var samtliga ar slåtterhävdade också 1893. De nuvarande betesmarkerna har en brokig bakgrund. Eftersom det äldre odlingslandskapet var långt mycket mera småskuret än dagens återfinns ofta såväl åker som slåtter- och betesmark inom de objekt som idag är betesmarker. Grovt räknat kan man säga att av dagens betesmarker var hälften betade också 1893, medan den andra hälften var slåtterängar. Detta kan åtminstone delvis förklara varför slåttergynnade arter ibland återfinns i betesmark.

FELKÄLLOR

5.1 Svårighet att klassificera

Naturen består inte av ett antal olika byggstenar som man lätt kan urskilja. Vanligen är gränserna suddiga och övergångarna kontinuerliga. Det innebär svårigheter vid bedömning av de uppställda vegetationstyperna; verkligheten skiljer sig ofta från standardmallen. I särskild hög grad gäller detta de naturliga slåttermarkerna där alla objekt har en egen identitet. Klassificeringen kan också försvåras av hårt betestryck samt vid besök kort tid efter slåtter eftersom växterna då är besvärliga att identifiera.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Andersson, h. 1983. Inventering av lövskog: Ulricehamn, Herrljunga och Vårgårda kommuner. Länsstyrelsen, opubl.
- Carlsson, Åke. 1973. översiktlig naturinventering, Vårgårda. Länsstyrelsen, opubl.
- Carlsson, Å. 1981. Odlingslandskapet som blev reservat. Älvsborgsnatur I, Norra Älvsborgs läns naturvårdsförbund. Lidköping, s 23-27.
- Carlsson, Å. 1985. Madslåtter i skogsbygden. Älvsborgsnatur 3, Norra Älvsborgs läns naturvårdsförbund. Lidköping, s 36-43.
- Hasselrot, K. 1967. Västergötlands flora. Lund.
- Hjortstam; K. 1968. Kärnväxtfloran i Alingsås samt Bälinge, Hol och Horla socknar. Svensk Botanisk Tidskrift 62.
- Krok, Th. Almquist, S. 1984. Svensk flora, fanerogamer och ormbunksväxter. Uppsala.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1976. Natur i Älvsborgs län. Kungsbacka.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1980. Skötselplan för naturreservatet Yxnås. Opubl.
- Nordiska ministerrådet 1984. Vegetationstyper i Norden.
- Vårgårda kommun/Länsstyrelsen. 1985. Kulturminnesvårdsprogram. Länsstyrelsen.

Bilaga 2 Beskrivning av objekten

1 SLÅTTERMARKER VID ÖSTTORP

Landskap

östtorp ligger enligt beläget med barrskog och myrmarker i omgivningarna. Det uppodlade området kring gården är dock lövrikt, småkuperat och tilltalande.

Typ av fodermark

Lieslagen mad samt övrig slåttermark,

På slåttermaden utgörs trädskiktet av endast ett fåtal klubbalar och björkar. Den lilla bäck som rinner över maden svämmas över och gödslar området årligen. Vanliga växter i fältskiktet är kråklöver, vattenklöver, kärrsilja, kärrviol, ryltåg, knägräs samt hirs-, hund- och stjärnstarr. En stor del av övrig lieslagen mark ligger i sluttningen söder om maden. I trädskiktet här finner man främst björk, gran och tall men även andra lövträd. Marken är frisk till fuktig och växtsamhället är tydligt slåttergynnade med stora bestånd av bl a svinrot och smörboll. Darrgräs, nysört, knägräs, jungfru Marie nycklar m m förekommer också allmänt.

Slåttermaden hävdas årligen. Den övriga slåttermarken har svagare hävd. Kontinuiteten sträcker sig troligen åtminstone 150 år tillbaka i tiden eftersom odlingen på torpet började 1817.

Fauna och flora

På slåttermaden växer kärrspira och enligt A Carlsson (1985) också slåtterblomma, tätört, spindelblomster samt korallrot. På slåttermarken omedelbart söder om maden finner man slåtterindikatorerna svinrot och smörboll i goda bestånd. På något torrare renar etc i närheten växer och rikligt med svinrot och dessutom slåtterarterna, ängsskallra samt natt och dag. Den sistnämnda är dock med all säkerhet inplanterad. Enligt A Carlsson (1973) förekommer fältgentiana.

Kulturhistoriska snår och lämningar Gårdsmiljön är genuin. En gedigen stensatt väg löper fram till gården från väster. Man finner också flera hamlade träd.

Bedömning

Klass 1. En rik slåtterflora och kvarlevande äldre hävdformer, framför allt madslåttern, gör området unikt.

2 SLÅTTERFRAGMENT VID LUNDEN

Landskap

Gården Lunden ligger på en höjd, omgiven av relativt brant sluttande odlingsmarker. I norr når dock skogen ända fram till gården. Barrskog och myrmark tar vid där den odlade marken upphör.

Typ av fodermark

Slåtterfragment.

Gården omges av grova vidkroniga ekar samt ask och lönn, de sistnämnda bär spår efter hamling. Buskskiktet är under stark utveckling på de områden där hävden har upphört. De områden som tilldrar sig störst intresse är belägna i sluttningen väster om gården. Markförhållandena är torra till friska. Floran är av gräsheds- och ljunghedstyp med flera slåttergynnade arter. Ett stycke äldre åkermark på torr grund, som nu är maskinslagen vall, håller på att magras ut och återfå en naturlig flora, ljung är t ex under intågande.

Hävd

Slåtterfragment såsom åker- och vägrenar samt delar av trädgården hävdas inte längre. På några av dessa ytor upphörde hävden för minst fem år sedan medan andra övergivits helt nyligen. Åkrarna kring gården brukas som vall. Åtminstone en av dessa har endast svaga spår av kvävegödselpåverkan. På ekonomiska kartan från 1893 är de aktuella delarna noterade som slåttermark. Rik flora talar också för lång kontinuitet i hävden.

Ingrepp och påverkan

På de slåtterfragment som övergivits för ca 5 år sedan är igenväxningen med björk och aspssly omfattande. De nyligen övergivna markerna är ännu inte igenvuxna.

Fauna och flora

På de ej hävdade slåttermarkerna finner man indikatorarter som svinrot och ängsskallra i goda bestånd. På den maskinslagna gamla åkermarken förekommer rotfibbla allmänt. Den gamla kulturväxten mästerrot täcker ett 20x30 m stort område strax väster om gården. På en åkerholme hittades dessutom kattfot.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Gårdsmiljön är genuin och man finner ett flertal vidkroniga grova ekar samt lönn och ask med hamlingsspår. En äldre körväg leder västerut från gården. Stenmurar förekommer i begränsad omfattning.

Bedömning

Klass 2. Rik slåtterflora. Hävden har dock nyligen upphört och ytorna är små.

3 SLÅTTERMARKER VID LJUNGÅS

Landskap

Torpet Ljungås ligger på en höjd, omgivet av barrskog och igenväxande odlingsmarker. Söder härom sluttar terrängen brant ner mot Störtaredsåns dalgång. I norr och öster är sluttningarna flackare och myrmarker är vanliga.

Typ av fodermark

Övergivna slåttermark

Olika lövträd, fr a björk, växer med spridda exemplar kring gården. Granföryngringen är bitvis markant eftersom hävden upphört. De gamla åkrarna brukas idag som odlad vall. Mellanliggande renar och andra småavsnitt i sluttningen mot väster har en frisk gräs/ljunghedsflora. Längst i väster, nedanför sluttningen, finns ett källkärr med en typisk fuktängsflora (kalk-fuktäng).

Hävd

Lieslåttern av de intressanta områdena upphörde för ca 20 år sedan. De är noterade som slåttermark på kartan från 1893.

Ingrepp och påverkan

Igenväxningen har gått förvånansvärt långsamt. Särskilt väl bevarat är källkärret, där man dock nyligen grävt ett litet dike med uppslag av ungbjörkar som följd.

Fauna och flora

På de gamla slåtterfragmenten hittar man rika bestånd av svinrot. Även rödklint förekommer rikligt medan slåttergubbe och ängsskallra är något sparsammare. I källkärret växer slåtterblomma, jungfru Marie nycklar och ängsstarr i goda bestånd. Man finner också darrgräs, kärrsälting m m.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsrösen förekommer i begränsad omfattning. Gårdsmiljön är av ålderdomlig prägel.

Bedömning

Klass 2. Slåtterfloran har bevarats och det finns goda förutsättningar för återupptagen hävd.

4 BJÖRKHAGE OCH BETESMARK I VÄGSKÄLET, UDDABO

Landskap

Hagmarken begränsas från två sidor av allmän väg. De trädfria betesytorna återfinns i slutningen ner mot en damm. Söder om objektet vidtar barrskog medan odlingslandskapet fortsätter på den norra sidan.

Typ av fodermark

Nöt- och hästbetad gräshed, frisk- och fuktäng.

I områdets östra del växer relativt klena, välgallrade björkar. I den västra delen förekommer bara ett fåtal träd och buskar (björk, rönn, en). Fältskiktet varierar med topografin. Under björkarna finner man en kvävegödselpåverkad friskäng av rödvenstyp. I slutningarna ner mot dammen vidtar torra gräshedspartier med arter som stagg, ljung och gråfibbla i relativt rikliga bestånd. Området utmed bäcken till dammen är fuktigt till vått. Tuvtåtelsamhället ersätts av flaskstarr när fuktigheten tilltar.

Hävd

Området betas med nöt och hästar. Hävden är god. På 1893 års karta är området noterat som slåttermark.

Ingrepp och påverkan

Fältskiktet i björkhagen och angränsande friskängspartier tydligt kvävegödselpåverkat (indikeras bl a av maskros och brännässla i rika bestånd).

Fauna- och flora

En planta av smörboll hittades invid dammen.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsrös förekommer. I sydöst finns en äldre väg samt en stenbro.

Bedömning

Klass 3.

5 BETESMARKERNA KRING BJÖRSBO

Landskap

Gården Bjørsbo ligger isolerad, nästan helt omgiven av myrmarker och barrskog. Själva gården ligger högst upp på en kulle och odlingsmarkerna sluttar neråt i alla riktningar.

Typ av fodermark

Får- och nötbetesmarker.

Området är mycket mångfacetterat. Öster om den väg som delar objektet består betesmarken till största delen av nyligen röjd skogsmark med gran, tall och björk som dominerande trädarter. Ett liknande, men bättre hävdad parti återfinns söder om gården. Här dominerar tall, ek och björk i trädsiktet. Den nordvästra delen utgörs av i det närmaste trädfri gammal åkermark. Busksiktet utgörs i hela området av en och hassel, men är aldrig särskilt framträdande. I skogsområdet öster om vägen är fältsiktet till största delen av rishedstyp. På den västra sidan blir bilden mer komplicerad med variationer betingade av trädsikt, fuktighet och tidigare hävdformer. På torrare grund, framför allt i sydväst spelar ljung och stagg framträdande roller. Vid något fuktigare förhållanden hittar man också borsttåg, darrgräs och jungfru Marie nycklar. Den gamla åkermarken domineras av tuvtåtel.

Hävd

Området betas med får väster om vägen och nötboskap på östra sidan. Hävden är god. På 1893 års karta noterades åker, slåttermark och en mindre betesmark inom området.

Ingrepp och påverkan

De områden omedelbart väster om vägen som tidigare varit åkermark har en ointressant flora med flera insådda gräsarter.

Fauna och flora

På en vägren återfinns de båda slåttergynnade arterna ormrot och ängsskallra.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Kring gården finns stenmurar, odlingsrösen, en torpgrund och spår efter äldre åker. Spärrgreniga granar och ekar talar för ett öppet landskap med lång kontinuitet.

Bedömning

Klass 3

6 BJÖRKHAGE SÖDER OM HÖGHULT

Landskap

Hagen bildar tillsammans med den angränsande Höghultssjön samt omgivande åkermark ett ljusst och tilltalande landskap. Tallbevuxna mossmarker gränsar till området åt väster.

Typ av fodermark

Nötbetad björkhage.

Trädskiktet domineras av medelgrov björk som bildar ett slutet bestånd. Buskskiktet är i det närmaste obefintligt. Den norra delen av området ligger på moränmark, medan den södra delen, närmast sjön, vilar på organogen grund. Fältskiktet är rishedstyp, men allra närmast sjön övergår det i ett ängsull-flaskstarrsamhälle. Hundstarr är beståndsbildande i små våta partier på moränmarksgrund.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta noterades objektet som lövskog vilket talar för lång kontinuitet i hävden.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En stenmur avgränsar objektet mot åkermarken.

Bedömning

Klass 3.

7 ODLINGSLANDSKAPET KRING SKÅRSBERG

Landskap

Gården Skårsberg ligger omgiven av barrblandskog och myrmarker. Objektet står i förbindelse med Nyebro (8) genom en äldre körväg. Mellanliggande skog är delvis betad.

Typ av fodermark

Slätterfragment och betesytor.

Endast ett fåtal träd och buskar förekommer i anslutning till bebyggelse och odlingsrös. Området är mjukt kuperat och markförhållandena går från torrt till fuktigt. Jorden är stenrik och ställvis tunn med kala hållpartier. På icke odlad jord bedrivs hackeslått och bete. Betsytorna är i allmänhet ljunghedsdominerade men fårsvingel-kruståtel dominerad gräshed är också vanlig. Hackeslåttavsnitten begränsar sig till renar och öar i odlingsmarken. Floran är av liknande typ som vid Nyebro (8), men inte lika artrik. Skogsbete bedrivs i barrblandskogen öster om objektet, i riktning Nyebro. Skogen är blädningsföryngrad och av varierande utseende. Fältskiktet domineras av ljung och blåbär,

Hävd

Hela området är mycket välhävdad. Betestrycket i skogen är dock ganska svagt och märks tydligast närmast vägen genom området.

Ingrepp och påverkan

En viss kvävegödselpåverkan (indikeras bl a av maskros) märks i den naturliga fodermark som gränsar mot gödslad odlad vall.

Fauna och flora

Enligt mykologer som besökt området är svampfloran rik. Slättergubbe förekommer i betesmarken.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Området är mycket rikt på odlingsrösen och stenmurar. I den östra delen finns ruinerna kvar efter en nedbrunnen gård.

Bedömning

Klass 1 (se motiveringen för följande objekt)

8 ODLINGSLANDSKAPET VID NYEBRO

Landskap

I söder begränsas odlingsmarken av ett fuktstråk och en förkastningsbrant, i väster och norr rinner Kvarnbäcken omgiven av övergivna slättermader. Öster om Nyebro tar barrskogen vid; själva odlingsmarken ligger vackert i en västsluttning.

Typ av fodermark

Hackeslåtmarker och ljunghedsfragment.

Träd- och buskskiktet är svagt utvecklat och koncentrerat till åkerholmar och torpgrund. Man finner björk, tall, lönn, apel, en, krikon m fl arter i ett fåtal exemplar vardera.

Åkermarken är odlad vall med tydlig kvävegödselfåverkan, övrig mark är stenig och av varierande fuktighetsgrad.

Ett område på torr grund i väster utgörs av ljunghed med rikt inslag av bl a stagg och knägräs. Kring torpstället och på vissa angränsande renar har hackeslåtmarken en mer örtartad prägel med stort inslag av svinrot, svartkämpar, vårbrodd, fårsvingel, rölleka m fl. Vid fuktigare förhållanden tillkommer blåtåtel, borsttåg, blåsuga m m.

Hävd

Renar, holmar och liknande mark hävdas genom hackeslåt med efterbete av nöt under sensommaren och hösten. Hävden är mycket god och den rika floran talar för lång kontinuitet i hävden.

Ingrepp och påverkan

Utöver att kvävegödsel används på den odlade vallen finns inget att notera.

Fauna och flora

Floran är mycket rik. Redan på vägen in i området växer tätört, myrtåg, dvärglin m m direkt på vägbanan. På de ljungheddominerade partierna i väster förekommer granspira samt rariteten ljunghedströst. I hackeslåtavsnitten växer indikatorarten svinrot i rika bestånd. Man finner också kattfot, jungfrulin, låsbräken m m. Området bedöms av Johan Nitare som mykologiskt mycket intressant; framför allt gäller det ett fuktängsparti nära brunnen.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Husgrunderna efter torpstället Nyebro finns fortfarande kvar, liksom en gammal lada. Upp till torpet leder en gammal körväg, delvis kantad av en stenmur. Strax nedanför den gamla ladan finns en terrassmur och odlingsrösen är talrika i hela området.

Bedömning

Klass 1. Tillsammans med Skårsberg (7) och mellanliggande skogsbete samt f d madslåttermarker utgör objektet en del av ett kulturhistoriskt mycket intressant objekt. Den rika floran gör området biologiskt högintressant.

9 ODLINGSLANDSKAPET KRING SANDBACKEN

Landskap

Torpställen Habbelund och Sandbacken ligger invid Säsjöns strand, omgivna av barrskog och mossmarker. Habbelund är numera fritidshus. Åkermarken maskinslås men övrig mark växer igen. Sandbacken brukas dock fortfarande och omgivningarna är mycket tilltalande.

Typ av fodermark

Slåttermark och nötbetad friskäng.

Inägomarken är mycket mångfacetterad med små åkerlappar och ogödslad slåttervall. Träden förekommer som enstaka exemplar och i små ridåer. Endast lövträd (björk, asp, rönn m fl) växer i anslutning till odlingsmarken. Buskskiktet utgörs av enstaka, stundom rättså grova enar. Marken är frisk till fuktig och svagt kuperad. Även rena hållmarkspartier förekommer. De områden som tilldrar sig botaniskt intresse är dels en ogödslad slåttervall mellan gården och sjön, dels lieslagna väg- och åkerrenar.

På slåttervallen dominerar arter som rödven, rödsvingel, vårbrodd och svartkämpar. Renarna har en magrare flora av gräshed- och ljunghedstyp. Närmast sjön i områdets södra del finns kvävegödslad gammal åkermark av friskängstyp, floran är trivial även om stagg och ljung förekommer i kanterna.

Hävd

På de ytor som slås är hävden god.. Vissa tidigare slagna områden har dock övergivits. Även betesyterna är välhävdade. Slåtter- och betesyterna hävdades på samma sätt 1893 enligt kartan.

Ingrepp och påverkan

Maskrosor indikerar att betesmarken i söder utsatts för kvävegödselpåverkan. Som övrig påverkan kan nämnas ett upplag av skrot och gamla bilar strax öster om gården.

Fauna och flora

På slåttermarken återfinns indikatorarterna svinrot och ängsskallra samt darrgräs, granspira, kattfot och slåttergubbe. Intressanta arter kan ha förbisetts eftersom besöket skedde efter slåttern.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Gårdsmiljön är genuin och det småskurna landskapet påminner också om äldre tider. Odlingsrös och en äldre körväg förekommer.

Bedömning

Klass 2 Området har såväl botaniska som kulturhistoriska och estetiska värden.

10 BETAD FUKTHED VID MJÖSJÖN, LIDA

Landskap

Området ligger utmed Mjösjöns tillflöde och invid dess östra strand, i utkanten av odlingsmarkerna vid Lida.

Typ av fodermark

Nötbetad blååtelfukthed.

Trädskiktet består av klena björkar, tallar och granar. I buskskiktet återfinns betestuktade björkar samt några enar. Träd och buskskiktets täckningsgrad är låg, mindre än 25 procent. Området sluttar svagt ner mot bäcken och sjön. I den övre, östra delen växer en artfattig gräshed dominerad av kruståtel. De lågt belägna partierna vilar på organogen grund och täcks av en fuktig till våt välbetad blååtelhed med stora inslag av ljung och klockljung. Pors, blodrot och flera starrarter är också vanliga.

Hävd

Området betas med nötboskap. Hävden är god. På 1893 års karta hävdades objektet som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Trots ett gott betestryck kan man på sikt vänta sig igenväxning på en omfattande granföryngring.

Fauna och flora

Floran är artrik med många arter som hör blååtelheden till. Intressantast är det rika beståndet av klockgentiana. På många exemplar av dessa återfanns dessutom den sällsynta alkonblåvingens ägg.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En äldre körväg tangerar områdets norra del.

Bedömning

Klass 1. Välbetade blååtelhedar är en sällsynt naturtyp i kommunen. Den rika förekomsten av klockgentiana och alkonblåvinge gör lokalen extra värdefull.

11 KULTURLANDSKAPET KRING BYN LIDA

Landskap

Lida ligger strax söder om Sandsjön, invid en öst-västlig förkastningszon. Omgivningarna är barrskogsrika med enstaka skogsgårdar. Kring byn öppnar sig dock landskapet med betesmarker och små åkrar.

Typ av fodermark

Betad gräshed och slätterfragment.

Kulturlandskapet kring byn Lida har en mångfacetterad prägel. Mellan åkrar och odlade vallar återfinns många partier naturlig gräsmark. Trädskiktet utgörs främst av björk och klibbal, men även rönn och skogsek förekommer. Täckningsgraden är dock låg. Alarna är koncentrerade till den bäck som rinner i den öst-västliga dalsänkan genom området.

De naturliga gräsmarkerna återfinns främst på torr grund i sluttningen ner mot bäcken. Fårsvingelgräshed dominerar men på vissa ytor är ljunginslaget mycket markant. I anslutning till bebyggelse återfinns ett litet hackeslåtfragment med friskängsflora.

Hävd

Betet ombesörjs av nötboskap och hävden är god. På ett litet område längst i väster är betestrycket dock svagare. Den lilla slåtterytan tycks hävdas årligen. Hela området var slåttermark på 1893 års karta.

Ingrepp och påverkan

De på kartan markerade områdena saknar kvävegödselpåverkan, även om omgivande marker visar tydliga spår.

Fauna och flora

Slåttergubbe förekommer i rika bestånd. På den västra delen med svagare betestryck växer bl a darrgräs och kattfot. På slåttermarken växer svinrot i goda bestånd.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Flera gårdsmiljöer i byn är välbevarade. I bäcken som rinner genom området finns lämningar av en kvarn och delar av bäckfåran ärstensatt. Odlingsrös och stenmurar är i området vanligt förekommande.

Bedömning

Klass 3

12 BETESMARKER KRING GÅRDEN NABBEN

Landskap

Näbben ligger på en höjd, helt omgiven av barrskog. Odlingslandskapet är ljust och tilltalande.

Typ av fodermark

Fårbetad friskäng.

Träd och buskar står framför allt i odlingsrös och på de områden som ej varit åkermark. Björk dominerar trädskiktet men man finner också tall, gran och ett flertal lövträd. Buskskiktet utgörs av en samt diverse betestuktade lövträd.

Fältskiktet är friskt och större delen av området har varit åkermark. De åkrar som övergavs för länge sedan saknar idag spår av kvävegödselpåverkan. Vegetationstypen rödvenfriskäng med dragning åt gräshed (stagg m m).

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. Kontinuiteten i hävden är dock inte särskilt lång eftersom det till stora delar rör sig om nedlagd åkermark.

Ingrepp och påverkan

Spår av kvävegödselpåverkan (indikeras av maskros och vanlig smörblomma) finns på vissa av de naturliga fodermarkerna. Brukad åker och odlad vall förekommer också inom objektet.

Fauna och flora

Ett stort bestånd ängsskallra växer på en ren utmed vägen till gården.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Områdets främsta värde ligger i det välbevarade kulturlandskapet som estetiskt är mycket tilltalande. Stenmurar, talrika odlingsrös och en genuin gårdsmiljö ger området en ålderdomlig prägel. Torpgrunder och en äldre körväg är andra kulturspår som förekommer.

Bedömning

Klass 3.

13 KULTURLANDSKAPET VID NATURRESERVATET YXNÅS

Landskap

Yxnås ligger i ett område som på 1800-talet präglades av torpbebyggelse. Skarpa dalgångar i korsande riktningar har bidragit till att området fått behålla mycket av den karaktären än idag. Omgivningarna är barrskogsklädda.

Typ av fodermark

Slätterhävdad gräshed och fuktäng.

Trädskiktet utgörs av glest stående tall, björk och rönn m fl trädslag. På torr mark dominerar ett buskskikt medan hassel träder in vid friskare förhållanden. Träd- och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad är 25-50 %. Området ligger i en smal dalgång. Jordtäckets tjocklek varierar och hållmarker förekommer. Markfuktigheten varierar från torrt till fuktigt. En liten bäck rinner västerut genom dalgången. Till största delen utgörs fältskiktet av torr, mager fårsvingelgräshed med mindre insprängda ytor av ljunghed. I sydbranten och på vissa hållmarker är florans rikare och man finner olika torrängssamhällen. I reservatets västra kant återfinns en liten slättermad med starrdominerad vegetation.

Hävd

Hela området, även de små åkerlapparna, hävdas med ålderdomliga brukningsmetoder. Slåttern sker till största delen med s k gräsätare. Odlingslandskapet vid Yxnås restaurerades 1977 i Skogsvårdsstyrelsens regi. Hävden på maden pågick dessförinnan fram till 1952.

Fauna och flora

Många växter är ljusälskande och slättergynnade. I ängsmarken växer stor blålocka, blodnäva och svinrot. På hållmarker finns trollsmultron och stor fetknopp. I sydbranten växer kungs- och bergmynta, backvicker, vippärt, sötvedel, blåsippa m m. I slättermaden växer enligt naturreservatsbeskrivningen slätterblomma, gräsull och knagglestarr.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Hela landskapet vid Yxnås är kulturhistoriskt intressant. Här återfinns stenmurar, odlingsrösen, en fägata, en gammal körväg och ett flertal mycket små åkrar. Nyligen har dessutom en torpstuga uppförts i området.

Befintliga planer och skydd

Naturresevat. Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 41, klass II) samt i kulturminnesvårdsprogram med (objekt K6).

Bedömning

Klass 1. området har stora biologiska och kulturhistoriska värden. På senare år har det också blivit ett populärt utflyktsmål för grupper och privatpersoner.

14 MAGER OCH SLÄNTER VID SÄVEÅN I KÄRTARED

Landskap

I byn Kärtared kantas Sävån av plana, vidsträckta strandängar. Troligtvis rör det sig om ett delta uppbyggt till högsta kustlinjen. Sävån har skurit ut vackra, betade strandbrinkar i deltat. Möjligen är brinken ursprungligen en iskontakt.

Typ av fodermarker

Nötbetade, delvis slåtterhävdade mader samt betad ljunghed.

Madmarkerna och brinkarna utmed Sävån är, så när som på en klubbalsbård, trädfria. De fuktiga till våta maderna översvämmas vår och höst. Ljunghedsavsnittet växer på en sandig, torr strandbrink. Fuktängen på maderna är beroende på hävden något varierande. Svagbetade områden domineras av älgört och liknande högrötsvegetation. Vid hårdare hetstryck samt på den maskinslåtrade ytan spelar starr, tåg och gräsarter en mer framträdande roll (hund-, hirs-, blek- och stjärnstarr, veke-, knapp- och trådtåg, blåtåtel, kärrkavle m m).

Hävd

De mader som ännu hävdas betas av nötkreatur med gott hävdtryck. Ett mindre område maskinslås dessutom varje år. Brinken med ljunghed bränns regelbundet samt betas med häst. Slåttern och ljunghedsbränningen har lång kontinuitet i hävden. Betesbruket uppkom i samband med att madslåttern upphörde på 1950-60 talet.

Ingrepp och påverkan

Ett mindre skred har inträffat i ljunghedsbrinken, möjligen som en följd av bränningen.

Fauna och flora

Brinken med ljunghed tilldrar sig störst intresse. Här växer rariteten ljunghedsbröst i ett stort bestånd och man finner också kattfot, vanlig låsbräken samt nattviol (obestämd). På slåttermalm växer bl a ängsstarr och kärrsälting.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En äldre väg löper genom objektet.

Befintliga planer och skydd

Objektet ingår i länets naturvårdsplan (klass II, obj 41).

Bedömning

Klass 1. Madslåtter och ljunghedsbränning är ovanliga hävdformer idag. Förekomst av ljunghedsbröst gör området biologiskt intressant.

15 BETAD EKDUNGE VID GRÄSBACKEN

Landskap

Ekdungen ligger invid vägen i den öppna, lövrika västsluttningen ner mot Bögared. Öster om området tar barrskogen vid. Objektet utgör ett vackert inslag i landskapsbilden.

Typ av fodermark

Fårbetad ekhage.

Trädskiktet domineras helt av skogsek i klena dimensioner. Dessa står tätt och bildar ett nästan slutet bestånd med ett mycket svagt utvecklat buskskikt.

Marken är stenig och svagt sluttande mot väster. Fältskiktet domineras helt av blåbär. Fläckvis finns gräshedspartier med fårsvingel, stagg och kruståtel. En remsa med bättre ljustillgång i söder och sydväst hyser en frisk gräshed med ljunng, odon, rödven och stagg som dominerande arter. I sydväst ökar staggens dominans.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. På 1893 års karta noterades objektet som lövskog.

Ingrepp och påverkan

Området har varit igenväxt. Markägaren röjde och började med fårbeta för 5-10 år sedan.

Fauna och flora

Området är relativt artfattigt. Dock hittades klockgentiana på staggpartiet i sydväst.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Området hyser två registrerade fornminnen samt några odlingsrösen.

Bedömning

Klass 3

16 BETESMARK NORR OM KLEVHULT

Landskap

I det kuperade landskapet norr om Mörkabosjön ligger gården Klevhult med omgivande odlingsmarker. Den aktuella betesmarken ligger på en höjd nära vägen och utgör ett vackert inslag i det ljusa, lövrika odlingslandskapet.

Typ av fodermark

Nötbetad fårsvingelgräshed och rödvenfriskäng.

Trädskiktet är glest, med påfallande stort inslag av rönn. Fristående hasselbuketter utgör ett intressant inslag i landskapsbilden. At norr tättnar trädskiktet något och björkinslaget ökar.

Buskskiktet utgörs här av en och unggrannar. Marken är stenig. På frisk grund växer ett rödvensamhälle samt små avsnitt med gräshedsprägel. Vid fuktigare förhållanden dominerar tuvtåtel.

Hävd

Området betas av nöt. Betestrycket är måttligt. På 1893 års karta är objektet noterat som slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Delar av området består av f d åkermark och visar svaga spår av kvävegödselfpåverkan.

Fauna och flora

Ett litet bestånd jungfrulin växer inom området. På en åkerren hittades dessutom svinrot.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmur, odlingsrösen och spår efter äldre åkermark. Högst upp på kullen i sydväst finns dessutom en husgrund med ett mindre upplag av gammalt byggmaterial.

Bedömning

Klass 3.

17 SLÅTTERÄNG NORR OM TORPET, SKOGSBYGDEN

Landskap

Torpet ligger avskilt från andra gårdar i ett kuperat, barrskogsklätt landskap.

Typ av fodermark

Frisk slåtteräng.

Slåttermarken består av en smal remsa mellan åker och en bäck. Trädskiktet utgörs av en rönn och några klibbalar. Björkar utmed bäcken bildar buskskikt. Ängen sluttar svagt åt öster och marken är genomgående frisk.

Fältskiktet domineras av gräsen stagg, knägräs, darrgräs, rödven, brunven, kruståtel och fårsvingel. Fläckvis förekommer risinslag såsom ljung, odon och lingon. Andra vanliga örter är daggekåpa, ängsfryle, blodrot, svinrot (fläckvis helt dominerande), ängsskallra, svartkämper m fl.

Hävd

Brukaren avled sistlidna vinter och någon slåtter hade ej företagits vid besöket (860812). Av den rika floran att döma har området hävdats kontinuerligt under lång tid. På 1893 års karta är objektet noterat som slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Ifall området överges kommer troligen igenväxningen att ske snabbt.

Fauna och flora

Floran i området är mycket rik. Slåtterindikatorerna svinrot och ängsskallra förekommer i stora bestånd, ormrot och smörbollar mera sparsamt. Enligt uppgift från Thorbjörn Schafferer förekommer även den hotade arten fältgentiana.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En liten ängslada står i kanten av området.

Bedömning

Klass 1. Den rika slåtterfloran gör området mycket värdefullt.

18 SLÅTTERÄNG VID MELLOMGÄRDESSJÖN, ÅSGÄRDE

Landskap

Ett småskuret odlingslandskap utbreder sig på höjden sydöst om Mellomgärdessjön. Många gamla slåtter- och betesmarker är under igenväxande. Fortfarande är dock helhetsintrycket ljusst och tilltalande.

Typ av fodermark

Örtrik slåtteräng.

Området ligger i en brant nordvästsluttning ner mot sjön. Marken är frisk till något fuktig.

Trädskiktet domineras av medelgrov ek medan buskskiktet utgörs av hassel. Träd- och buskskiktets täckningsgrad uppgår till ca 50 procent. Fältskiktet är av typen örtrik slåtteräng med rika bestånd av svinrot, liljekonvalj, daggkåpa, brudborste och skogsnäva. Fläckvis får floran gräshedsprägel med kruståtel, fårsvingel och ljung som dominerande arter.

Hävd

Området slås årligen med lie av hembygdsföreningen. Ängen restaurerades i början på 70-talet efter att ha varit övergiven i 20 år. På 1893 års karta är objektet noterat som slåtteräng.

Fauna och flora

Slätterindikatorerna svinrot och ängsskallra förekommer i rika bestånd. Enligt A Carlsson (1973) växer också smörboll inom området. Lundväxter som blåsippa och bergsslok förekommer i ganska stora bestånd.

Befintliga planer och skydd

området ingår i länet naturvårdsplan (obj 44, klass III).

Bedömning

Klass 2. Områdets värde ligger främst i hävdformen och den välutvecklade slåtterfloran.

19 EKHAGE NORDOST OM OSDAL

Landskap

Det småkuperade landskapet kring Osdal och Ljur är till stor del uppodlat. Landskapsbilden är tilltalande.

Typ av fodermark

Fårbetad ekhage.

Trädskiktet domineras av grova ekar. Föryngringen av rönn, oxel och björk har skett med hjälp av hägn som skydd för fårbeta.

Området ligger i en stenig sluttning där berget på några ställen går i dagen. Fältskiktet är friskt och domineras av ett rödvenssamhälle. Närmast vägen växer ett stort bestånd stagg med enstaka tuvor ängshavre samt knä- och darrgräs.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. På 1893 års karta är objektet noterat som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Landsvägen tangerar området i sydöst.

Bedömning

Klass 3

20 SKOGBETE VÄSTER OM LÅNGREDS DAMM

Landskap

Långareds damm är en uppdämd del av Säveån. Den västra stranden kläs av barrskog som blir alltmer lövdominerad längre upp på sluttningen.

Typ av fodermark

Skogsbete.

Betesmarken består av sluten gran och tallskog med inslag av björk. Buskskiktet utgörs av enbuskar i de öppna partierna. Marken består nära dammen av kala hållar. Åt väster blir jordtäcknet tjockare och marken är frisk till fuktig.

Fältskiktet domineras av ett ekbräken-harsyra samhälle i hedserien. Fläckvis under träden finns områden utan växtlighet. I ljusluckorna växer små gräshedsfragment med fårsvingel, knägräs, stagg m m.

Hävd

Området betas med nöt och får betraktas som välhävdad.

På 1893 års karta är området närmast dammen noterat som barrskog medan den västra delen är slätteräng.

Fauna och flora

Kärrfibbla och björkpyrola förekommer inom området.

Ingrepp och påverkan

En glänta nära dammen har sannolikt fungerat som virkesupplag.

Bedömning

Klass 3.

21 EKHAGEN NORDVÄST OM SVENSTORP

Landskap

Från odlingsmarkerna kring Svenstorp har man god utsikt öster ut. Sluttningen ner mot Långareds damm är relativt lövrik och tilltalande.

Typ av fodermark

Nötbetad ekbevuxen fuktäng.

Ett fåtal grova, vidkroniga ekar dominerar trädsiktet. Man finner också enstaka exemplar av gran, björk, klibbal, rönn och vildapel. Busksiktet består av ett fåtal hasselbuketter. Hagen sluttar svagt mot nordöst. Marken är fuktig och beväxt med ett tuvtåtelsamhälle. Älgört förekommer också över relativt stora ytor.

Hävd

Området betas av nötkreatur och hävdtrycket är måttligt. 1893 var objektet en trädbevuxen slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Frodig förekomst av maskros och vanlig smörblomma indikerar att området kvävegödslats. I objektets västra del har man dessutom nyligen utfört en mindre dikesgrävning.

Fauna och flora

P g a kvävegödsling är floran helt trivial.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En husgrund, några odlingsrös samt en stenmur finns inom området.

Bedömning

Klass 3.

22 BETESHAGEN VID ÅRRED

Landskap

Gården Årred ligger höglänt och utsikten öster ut är mycket god, omgivningarna är uppodlade och lövrika, särskilt i sydöstlig riktning ner mot sjön Säven.

Typ av fodermark

Hästbetad hage på torr till frisk grund.

Trädsiktet är luckigt eftersom delar av området tidigare varit åkermark. Dominerande arter är ask och rönn, men man finner även skogsek, oxel, lönn, tall och vildapel. Det välutvecklade busksiktet består av en och hassel. Träd- och busksiktets täckningsgrad är ca 25 procent.

Marken är stenig och på flera ställen går berget i dagen. I anslutning till hållpartierna förekommer hållmarkstorräng och färsvingeltorräng. På övrig mark, som är något friskare, dominerar ett rödvensamhälle. Vegetationen är mosaikartad. De torra och friska samhällena upptar ungefär lika stor yta.

Hävd

Området betas med häst och är välhävdad. På 1893 års karta ä objektet noterat som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Ett litet område närmast vägen har tidigare varit åkermark. Floran här är trivial.

Fauna och flora

Slåttergubbe förekommer i mindre mängd.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns flera kraftiga stenmurar. Från gården i sydöstlig riktning syns resterna av en praktfull fägata. Odlingsrösen förekommer också inom området.

Bedömning

Klass 3.

23 SLÅTTERÄNG ÖSTER OM GRINDSBACKEN

Landskap

Sluttningen ner mot sjön Säven består av åkrar, lövdungar och betesmarker. Från Grindbacken har man god utsikt över sjön.

Typ av fodermark

Fuktig slåtteräng.

Slåtterängen söder om bäcken ner mot sjön saknar träd och buskar.

Marken är fuktig och beväxt med ett tuvtåtel-högörtssamhälle. Fläckvis förekommer svinrot i sällskap med bl a knägräs, stagg och darrgräs.

Strax öster om objektet, invid sjön Säven, finns igenväxande hackeslåtmarker av friskängstyp. Svinrot förekommer här mycket rikligt och A Carlsson (1973) har även rapporterat smörboll, granspira, tätört och jungfru Marie nycklar.

Hävd

Slåtterängen betades från 1978 till 1986, då slåttern återupptogs. Hackeslåtområdet närmast sjön saknar hävd. På 1893 års karta är området noterat som slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Det icke hävdade området är under igenväxning och kräver röjningsinsatser.

Fauna och flora

På grund av utebliven hävd under några år är slåtterfloran utarmad. Svinrot förekommer dock i mindre mängd.

I den igenväxande delen är floran intressant. De slåttergynnade arterna svinrot och smörboll försvinner troligen med tiden om igenväxningen får fortgå. Det samma gäller granspira, tätört m fl örter.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En stenmur tangerar området.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (obj. 51) samt i lövskogsinventeringen (obj. 12).

Bedömning

Klass 3

24 BETESHAGE ÖSTER OM LILLEGÅRDEN

Landskap

Objektet ligger i sluttningen ner mot sjön Säven, strax söder om föregående objekt.

Typ av fodermark

Beteshage på frisk grund.

Området är av skiftande karaktär. I sydväst har hagen till stor del vuxit igen; vidkroniga ekar omges av unga granar. Den östra halvan av området består till stora delar av gammal åkermark med nära nog obefintligt trädskikt. Mot nordöst övergår betesmarken successivt till alkärr.

Jordtäcket tjocklek varierar. I nordväst finns några mindre hållmarkspartier men marken är i allmänhet frisk. Fältskiktet domineras av rödvenfriskäng. I nordväst finner man fårsvingel-torräng och i sydväst en mindre rödven-fårsvingelgräshed med inslag av ljung och stagg.

Hävd

Området betas med nötkreatur och häst. Hävden är god. På 1893 års karta betecknades området som betesmark och slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Den före detta åkermarken i öster visar svag kvävegödselpåverkan. En viss igenväxning med gran pågår i områdets sydvästra del.

Fauna och flora

På ett litet öppet område i sydväst växer de båda slättergynnade arterna smörboll och darrgräs i mindre bestånd.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns odlingsrösen och stenmurar.

Befintliga planer och skydd

NVPL obj 51. Lövsöksinv obj 12.

Området ingår i länets naturvårdsplan (obj. 51) samt i lövsöksinventeringen (obj. 12).

Bedömning

Klass 3.

25 EKHAGE VID ÄSPENÄS

Landskap

Sävens östsida är till stor del skogsklädd. vid gården Äspenäs öppnar sig dock landskapet i åkrar och hagmark.

Typ av fodermark

Fårbetad ekhage.

Ekhagen ligger mellan Säven och riksväg 42. Grova ekar dominerar trädskiktet vid vägen men blandas upp med andra trädslag närmare sjön. Inslaget av björk och klibbal blir här ganska stort. Buskskiktet utgörs av ett fåtal hasselbuskar samt betestuktade unga lövträd. Träden och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad är 50-75 procent. Marken sluttar mot sydväst och är relativt stenig. Fältskiktet består till största delen av en mager, kruståtdominerad gräshed. Ett mindre trädfritt avsnitt mitt i området täcks av rödvenfriskäng.

Hävd

Hagen betas med får och är välhävdad. På 1893 års karta betecknades hagen som lövskog, något som talar för lång kontinuitet i betesbruket.

Ingrepp och påverkan

Det trädfria avsnittet mitt i området har varit åkermark, Det bär spår av kvävegödselpåverkan (indikeras av maskros).

Fauna och flora

Rödfibbla återfinns i spridda exemplar.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenvägar, odlingsrösen och en husgrund.

Bedömning

Klass 3.

26 BETESMARK VÄSTER OM VÄSTERGÅRDEN, VASELID

Landskap

Gårdarna vid Vaselid ligger i en sluttning ner mot sjöar och våtmarker. Omgivningarna är i huvudsak skogsklädda.

Typ av fodermark

Nötbetad (gräs)hed.

Beteshagen saknar träd. Buskskiktet består av en samt björk och aspsly. Täckningsgraden uppgår till ca 25 procent. Marken är frisk och mycket stenbunden. Fältskiktet är mosaikartat och utgörs av fårsvingelgräshed och ljunghed i ungefär lika delar.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är måttligt hävdad. På 1893 års karta betecknas objektet som betesmark, något som tyder på lång kontinuitet i hävden.

Ingrepp och påverkan

Lövslyppslaget är starkt på den södra tredjedelen av objektet.

Fauna och flora

Floran är tämligen artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En kraftig stenmur löper längs området östra gräns. Flera odlingsrösen förekommer.

Bedömning

Klass 3.

27 BETESMARKER VID VÄSTERGÅRDEN, VASELD

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under föregående objekt.

Typ av fodermark

Nötbetad friskäng, fuktäng och skog.

Tre delområden kan urskiljas inom objektet:

1. Norr om vägen finns ett plant friskängsparti där trädsiktet utgörs av en grov, vidkronig ek. Fältsiktet består till lika delar av rödvenfriskäng och tuvtåtel-fuktäng.
2. Söder om vägen är marken fuktig och svagt sluttande. I trädsiktet finner man grova ekar, några askar samt unga björkar. Hassel förekommer i busksiktet. Sammanlagd täckningsgrad 25-50 procent. Drygt hälften av fältsiktet är högrötsfuktäng. Resterande del utgörs av tuvtåtel-fuktäng.
3. Objektet åtskiljs från delobjekt 2 av en grov stenmur. Trädsiktet är slutet, så när som på en mindre glänta i den norra delen. Ek och gran är dominerande arter men man finner också ask, lönn, oxel, tall och björk. I busksiktet dominerar hassel framför brakved och en. Marken är frisk och relativt stenbunden. Fältsiktet varierar från hedseriens kruståtel-harsyra samhälle i skuggiga partier till rödvenfriskäng vid större ljusställgång.

Hävd

Hela området är betat med nötboskap. Hävden är god inom delobjekt 1 och 3 med svag i delobjekt 2. På 1893 års karta är hela området betecknat som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Delobjekt 1 visar i den södra delen svag kvävegödelspåverkan, indikerat av maskros och vanlig smörblomma. Delobjekt 2 visar tecken på igenväxning. Delobjekt 3 har nyligen röjts i den norra delen varvid en grov ek också fällts.

Fauna och flora

Inom delområde 2 växer rödklint i rika bestånd. Blåsippa förekommer i den norra delen av delobjekt 3. Enligt Leif Andersson (1983) förekommer almlav (*Gyalecta ulmi*) på en medelgrov ask "mellan ekskogen och vägen" (troligen delobjekt 2). Växtplatsen är den enda kända i Vårgårda kommun.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området förekommer stenmurar, odlingsrösen och en husgrund. Flera askar visar spår av hamling.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (obj. 50, klass III) samt i lövskogsinventeringen (obj. 15).

Bedömning

Klass 3

28 BETESMARK ÖSTER OM VÄSTERGÅRDEN, VASELID

Landskap

Objektet ligger i nära anslutning till de två föregående objekten.

Typ av fodermark

Nötbetad gräshed.

Området sluttar starkt åt öster. Ek och hassel sätter sin prägel på området. Träd- och buskskiktet är lockigt med täckningsgraden 25-50 procent. Marken är stenig och torr till frisk. Fältskiktet utgörs av fårsvingelgräshed med inslag av ljung. Ett friskare parti i öster har även stagginslag.

Hävd

Området betas med nötboskap och är välhävdad. På kartan från 1893 är objektet betecknat som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Uppslag av ask- och eksly tyder på en svag igenväxning.

Fauna och flora

Inom området finns rika bestånd av slättergubbe samt spridda bestånd kattfot. Små förekomster av svinrot och ängsskallra kan möjligen vara en kvarleva från slätterhävden.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns odlingsrös, stenmurar, en äldre väg samt en inrasad hölada.

Bedömning

Klass 3

29 BETADE LÖVHAGAR VID SJÖTORP

Landskap

Landskapet kring Sjötorp, öster om Ornungasjön, är mjukt kuperat, öppet och tilltalande. Åt öster och söder tar barrskogen vid.

Typ av fodermark

Nötbetade ek- och blandlövhagar.

Områdets östra del består av en ekdominerad hage med några få vidkroniga, äldre träd. Den västra delen är tätare och dominerad av björk. En återfinns i buskskiktet.

Sammanlagd täckningsgrad för träd och buskskikt är drygt 50 procent.

Marken är stenig och sluttar åt väster. Berget går i dagen längst i öster men till största delen är marken frisk till fuktig. Rödvenfriskäng och tuvtåtel-fuktäng är dominerande växtsamhällen. Fårsvingelgräshed förekommer i mindre omfattning.

Hävd

Hagarna betas med nötboskap och hävden är god. På kartan från 1893 var området trädfri betesmark, något som talar för lång kontinuitet i hävden.

Ingrepp och påverkan

Fältskiktet har i hela område utsatts för kvävegödselpåverkan (indikeras av vanlig smörblomma, maskros och brännässla).

Fauna och flora

På ett gräshedsfragment som undgått kvävegödning hittades slättergubbe i mindre mängd.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns stenmurar, odlingsrös och äldre åkermark.

Bedömning

Klass 3.

30 BJÖRKHAGE NORDVÄST OM TOMASGÅRDEN

Landskap

Från Vårgårda till Alingsås är Säveåns dalgång bred, flack och till största delen uppodlad.

Typ av fodermark

Nötbetad björkhage på frisk grund.

Trädskiktet domineras helt av björk. Skogsek och tall förekommer med enstaka exemplar. Täckningsgraden uppgår till närmare 100 procent. Buskskikt saknas.

Marken är plan och något stenig. Fältskiktet utgörs av rödvenfriskäng med visst inslag av tuvtåtel.

Hävd

Hagen är nötbetad och välhävdad. På 1893 års karta är området noterat som barrskog.

Ingrepp och påverkan

Rika bestånd av maskros och vanlig smörblomma talar för att området kvävegödslas.

Fauna och flora

Floran är, som en effekt av kvävegödningen, trivial.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i lövskogsinventeringen (obj. 18).

Bedömning

Klass 3.

31 GRAVFÄLTET HOLS GÄRDE

Landskap

Hols by ligger på distalslutningen av ett stort isälvsdelta. Talrika fornminnen i trakten vittnar om att området tidigt varit bebott. Från byn har man utsikt över Sävveåns dalgång.

Typ av fodermark

Ljung- och gräshed med slätterhävd.

Området ligger högt i terrängen. Trädskiktet utgörs av välgallrade, ungefär likåldriga träd. Skogsek dominerar men björk, tall och rönn förekommer också. Buskskiktet utgörs av en. Täckningsgraden för träd och buskar ligger mellan 25 och 50 procent.

Marken, som består av sand och grus, är frisk till torr. Området är nästan plant men täcks av ett mycket stort antal små gravkullar.

Fältskiktet är en mosaik av lika mycket ljung- som gräshed. Kruståtel är en karaktärsväxt för hela objektet. Fläckvis är liljekonvalj mycket allmän i gräshedsavsnitten.

Hävd

Området slås varje år i september och är välhävdad. På 1893 års karta täcktes objektet av barrskog.

Ingrepp och påverkan

Ett stort grustag ligger strax söder om objektet.

Fauna och flora

Slättergubbe förekommer i stora bestånd. Svinrot hittades också, i mindre antal.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stensättningarna är en del av ett stort fornlämningsområde från brons- och järnåldern.

Bedömning

Klass 2. Ett område med främst stora kulturhistoriska värden.

32 BETAD TORRÄNG SÖDER OM SÄTERIET, VITTENE

Landskap

Från Lagmansholm till Alingsås har biflöden till Sävveån skurit djupa raviner i sedimenten. Dalgången är i övrigt bred och till största delen uppodlad.

Typ av fodermark

Nötbetad torräng.

Ravinen ligger norr om åfåran och saknar trädskikt. Buskskiktet utgörs av några enar och nyponbuskar. Ravinens sluttningar är branta och relativt torra. Fältskiktet är av typen fårsvingel-torräng. Gråfibbla dominerar över stora ytor.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta är ravinen noterad som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Av besökta raviner är denna en av de få som saknar kvävegödselfpåverkan.

Fauna och flora

Jungfrulin förekommer i ett litet bestånd.

Bedömning

Klass 3.

33 TORRÄNG I RAVIN VID HALLSTORP

Landskap

Hallstorp ligger i kanten av Sävåns dalgång. Många biflöden till ån har sedan inlandsisen drog sig tillbaka kunnat skära djupa raviner i sedimenten.

Typ av fodermark

Betad torräng.

Ravinen vid gården Hallstorp är till största delen träfri. Klibbat breder dock ut sig utmed bäcken i öster. På sluttningen växer enstaka exemplar av vildapel och tall. Buskskiktet utgörs av nyponbuskar som växer i några kraftiga snår.

Ravinens botten är fuktig och täcks till största delen av en älgörtsdominerad högörtsäng. På något friskare partier finner man rödvenfriskäng. På ett litet avsnitt högt upp i sydbranten är jordtäcknet tunnare och berget går i dagen. Här finner man en intressant torrängsflora med växtsamhällena hållmarks-, fårsvingel- och ängshavretorräng, övergångarna är glidande och floran artrik.

Hävd

Ravinen betas av nötboskap och häst. Betestrycket är något svagt. Torrängsfloran samt de stora nyponsnåren talar för lång kontinuitet i beteshävd. På 1893 års karta är ravinen noterad som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Ravinen är till största delen kvävegödselfpåverkad (information från brukaren samt indikatorarterna maskros och vanlig smörblomma). Betesdjuren tycks föredra de kvävegödslade områdena. Torrängsavsnittet växer därför igen på det något svaga betestrycket. Framförallt är det nyponbuskarna som breder ut sig.

Fauna och flora

Av växterna på torrängen kan nämnas brudbröd, stor fetknopp, rödklint, jungfrulin, jord- och harklöver.

Bedömning

Klass 3

34 SIENE EKHAGAR

Landskap

Den centrala bygden i Siene socken är ett kulturlandskap med mycket ekskog och hagmarker.

Typ av fodermark

Nötbetade ekhagar på frisk till fuktig grund.

Medelgrova ekar dominerar hagarna. Man finner också björk, rönn, gran, lönn och vildapel i trädskiktet. I buskskiktet ingår hassel, en, brakved och nypon.

Träd- och buskskiktets täckningsgrad är uppskattningsvis 50-75 procent. Vissa ytor med gammal åkermark är dock helt trädfräa. Hela området sluttar svagt mot mossmarken i norr.

Marken är frisk och fältskiktet består till största delen av rödvenfriskäng. Vissa lägre, något fuktigare partier, som en gång varit åkermark, täcks av ett tuvtåtelsamhälle. Stagginslaget är fläckvis mycket stort. Ett mindre, hedartat parti med ljung finns i områdets östra del. Området betas med nötkreatur och är välhävdad. Kartmaterial belägger att hävd har pågått mycket länge, men att delar av området tidvis varit slättermark.

Ingrepp och påverkan

På några av de f d åkrarna i områdets västra del ser man en svag kvävegödselpåverkan (indikeras av maskros och vanlig smörblomma).

Fauna och flora

Vid en källa nära områdets nordligaste spets växer källört (uppgift från Åke Carlsson).

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns talrika stenmurar, odlingsrösen samt en fägata. Vidare syns spåren efter en äldre körväg och terrasseringar vittnar om stora fornåkrar (se kartan).

Fornlämningar - vad?

Bedömning

Klass 1. Hagarna är en del av ett större hagmarks- och fornlämningsområde. Objektet är värdefullt såväl kulturhistoriskt och biologiskt som för landskapsbildningen.

35 EKBEVUXNA GRUSÅSAR VID SIENE ÖSTERGÅRDEN

Landskap

Objektet ligger i nära anslutning till det föregående.

Typ av fodermark

Ekhagar med kruståtelgräshed.

De båda grusåsarna ligger ca 50 m ifrån varandra, åtskilda av åker, men är av likartad karaktär. Trädskiktet domineras av medelgrov skogsek med inslag av rönn, björk, gran och tall. Täckningsgraden uppgår till mer än 75 procent. Buskskiktet, som är svagt utvecklat, består av en. Fältskiktet är torrt och av gräshedskaraktär med kruståtel som helt dominerande art.

Hävd

Områdena betas med hästar och nötboskap. Hävden är god. På 1893 års karta noterades åsarna som lövskog.

Ingrepp och påverkan

Den södra åsen är avgrävd på mitten. Här återfinns även en stentipp och ett skrotupplag.

Fauna och flora

Floran är mager och artfattig.

Kultuhistoriska spår och lämningar

Stenmurarna i området är mycket välbyggda. Från gården mot den norra åsen löper en imponerande fägata. På båda åsarna finns registrerade fornminnen.

Bedömning

Klass 3.

36 BETAD KULLE VID BROLYCKE

Landskap

Området är en del av det landskap som beskrevs under objekt 34.

Typ av fodermark

Betad tallbevuxen gräshed på torr grund.

Objektet ligger högt i terrängen, strax norr om Säveån. Kullen, en grusås, domineras av tallskog med inslag av björk, rönn och asp. I buskskiktet återfinns en samt unga granar och aspar. Träd- och buskskiktets täckningsgrad uppgår till 50-75 procent.

Marken är torr. Objektet täcks av en torr fårsvingelgräshed. På norrsidan märks ett större risinslag,

Hävd

Något års svagt bete har medfört ett kraftigt uppslag av asp men dessa skott har i år tuktats väl genom fårbeta. Hävden är god. På 1893 års karta noterades objektet som barrskog.

Ingrepp och påverkan

En ledningsgata går rakt igenom objektet.

Fauna och flora

Kullen är den enda kända växtplatsen för knölsmörbomma i Vårgårda kommun. Även backsippa förekommer.

Kultuhistoriska spår och lämningar

I områdets östra del finns spår av en hålväg (registrerat fornminne).

Bedömning

Klass 3.

37 EKHAGEN VID EKLANDA

Landskap

Området är en del av det landskap som beskrevs under objekt 34.

Typ av fodermark

Nötbetad ekhage på frisk grund.

Träd och buskskiktet är koncentrerat till de relativt steniga områden som ej varit åkermark. Dominerande trädslag är skogsek och björk, men asp, tall, gran och vildapel förekommer också. Buskskiktet utgörs av enbuskar.

Marken är frisk. Över stora ytor växer rödvenfriskäng men man finner också magrare avsnitt med gräshedsprägel.

Hävd

Området betas av nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta är objektet åker och lövskog.

Ingrepp och påverkan

De trädfria partierna har tidigare varit åkermark. De är svagt till tydligt kvävegödselpåverkade vilket indikeras av maskros och vanlig smörblomma. Uppskattningsvis utgör den gamla åkermarken knappt 50 % av objektets totala areal.

Fauna och flora

Floran i området är artfattig utan anmärkningsvärda arter.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar, odlingsrös, fornåkrar samt registrerade fornlämningar.

Bedömning

Klass 2. Området är värdefullt kulturhistoriskt samt för landskapsbildningen.

38 BETESMARKER SYDOST OM TUBBETORP

Landskap

Området är en del av det landskap som beskrivits under objekt 34.

Typ av fodermark

Nötbetad gräshed.

Området är mjukt kuperat och beväxt bara med ett fåtal träd; framför allt björkar men även gran, asp, lönn och vildapel.

Buskskiktet består av en och är välutvecklat. Täckningsgraden för träd och buskskikt är mindre än 25 procent. Fältskiktet är till största delen av gräshedstyp med kruståtel och rödven som dominerande arter. På vissa ytor är ljunginslaget mycket markant och på andra syns en dragning åt friskängshället.

Hävd

Området betades endast svagt med nötdjur förra året. I år har inget bete ägt rum. På 1893 års karta noterades objektet som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Aspskott börjar spira som en följd av utebliven hävd. Hägn finns på plats och bara betesdjur fattas för att hindra en snart förestående igenväxning. På vissa friskängspartier kan man ana en svag, kvardröjande kvävegödselpåverkan.

Fauna och flora

Floran föreföll artfattig. Intressanta arter kan möjligen ha dolts av den täta kruståtel-rödvenmattan.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och spår av äldre åker finns inom området.

Bedömning

Klass 3.

39 BETESMARKER KRING BOSSTORP

Landskap

Strax öster om Sävåns dalgång är landskapet småkuperat och mångfacetterat. Längre österut, på de gamla ljunghedarna, står idag granskogen tät.

Typ av fodermark

Nötbetad björkhage på torr-frisk grund.

Gården ligger i slutningen ner mot Sävåns dalgång. Björk dominerar trädskiktet och bland buskarna finner man en samt asp- och björksly.

Träd- och buskskiktets täckningsgrad uppgår till ca 50 procent. Marken är torr till frisk och relativt stenig.

Fältskiktet består till lika delar av rödvenfriskäng och fårsvingelgräshed. I det sistnämnda växtsamhället är inslaget av kruståtel och ljung betydande.

Hävd

Området betas med nötkreatur. På en minskad djurhållning är betestrycket svagt. Området var betesmark och åker på kartan från 1893.

Ingrepp och påverkan

God förekomst av maskros indikerar kvävegödselpåverkan i friskängspartierna.

Det är särskilt på den magrare gräsheden som betestrycket är svagt och igenväxningen omfattande.

Fauna och flora

På ett litet opåverkat område hittades backtimjan och backsippa. Strandveronika växer i hagen nära gården.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns odlingsrös och stenmurar.

Bedömning

Klass 3.

40 BETESMARKER ÖSTER OM UDDETORP

Landskap

En långsträckt ås sträcker sig i öst-västlig riktning söder om Kvinnestad. Landskapet, som till största delen är uppodlat, har en småskalig och något ålderdomlig prägel.

Typ av fodermark

Nötbetad rödvenfriskäng.

Solitära askar dominerar trädskiktet. Enstaka exemplar av björk, apel och rönn förekommer också. Buskskiktet utgörs av en. Täckningsgraden för träd och buskar är mindre än 25 procent.

Området sluttar mot norr. Marken är frisk och mycket blockrik. Fältskiktet domineras helt av rödvenfriskäng med inslag av tuvtåtel. I ett litet, av kvävegödsel opåverkat område i sydväst finns ett hedfragment med ljun, stagg och darrgräs.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är väl hävdat. På 1893 års karta är objektet noterat som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Fältskiktet är klart kvävegödselpåverkat vilket indikeras av maskros, vanlig smörblomma, brännässla och hundkäx. Endast små fragment har undgått påverkan.

Fauna och flora

Floran är, som en följd av den intensiva kvävegödselanvändningen trivial.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Området genomkorsas av flera kraftiga stenmurar. Odlingsrös är vanliga i den stembundna marken. Man finner även husgrunder och vissa askar visar spår av hamling.

Bedömning

Klass 3.

41 BJÖRKHAGAR VID RAMNAKLEV

Landskap

Gårdarna vid Ramnaklev ligger i ett ganska svagt kuperat landskap, öster om det stora barrskogsområde som täcker Svältornas ljunghedar. Markerna norrut, i sluttningen mot Uddetorpsmossen, består till största delen av lågt liggande åkrar.

Typ av fodermark

Nötbetade björkhagar.

Björkhagarna och betesytorerna inom objektet ligger på olika fastigheter och skiljer sig därför något i fråga om hävd och påverkan.

Trädskiktet är i allmänhet relativt slutet. Det domineras av björk men man finner även många andra trädarter. I buskskiktet dominerar en och man finner åtminstone ett avsnitt enbuskar. Träddungarna omväxlar med små åkertegar och naturliga gräsmarker. Marken är småkuperad, stenig och av varierad fuktighet. Genom området rinner ett litet vattendrag, Ramnaklevsån. Fältskiktet är till största delen av typen färsvingel-rödven-gräshed. I skydd av björkarna, samt på f d åkermark, växer oftast rödvenfriskäng. Mindre, svagbetade fuktiga partier täcks av högrötsvegetation.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är till största delen välhävdad. På 1893 års karta är området noterat som trädfri betesmark.

Ingrepp och påverkan

På gammal åkermark syns en svag kvävegödselfpåverkan (indikeras av vanlig smörblomma och maskros). Vattendraget har utsatts för muddring, något som dock till största delen faller utanför området.

Fauna och flora

Botaniskt mest intressant är ett stycke ogödslad gräshed centralt i området. Stagg och ljung förekommer här i goda bestånd och på en liten backe mot söder växer kattfot, ängshavre och backsippa.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsrös förekommer i hela området. I den västra delen finns dessutom en fägata och välbevarade betesfällor, helt i sten.

Bedömning

Klass 3. Området har vissa botaniska och kulturhistoriska värden.

42 BETESHAGAR NORR OM ORNUNGA

Landskap

Byn Ornunga ligger höglänt i ett ljust och öppet odlingslandskap. Objektet ligger i övergången mellan åkermark och skog norr om byn.

Typ av fodermark

Nötbetad ekbevuxen fuktäng.

Trädskiktet utgörs delvis av glest stående, medelgrova eksolitärer. Andra partier är tätare och i områdets norra del dominerar klibbal.

I buskskiktet återfinns enstaka exemplar av brakved, en, getapel och hassel, samt lokalt täta bestånd av uppväxande klibbal. Träd- och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad uppgår till 50-75 procent.

Marken sluttar svagt åt norr och är fuktig. Fältskiktets sammansättning varierar med betestrycket i fällorna. Tuvtåtel- och högrötsäng upptar ungefär lika stor yta.

Hävd

Området betas med nöt men hävdtrycket är svagt. Vålövade fläckar återfinns i den södra delen medan älgörtsvegetationen breder ut sig åt norr och öster. På 1893 års karta är området noterat som slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Området har enligt markägaren aldrig kvävegödslats. Den kvävepåverkan som syns i den södra delen beror möjligen på avrinning från ovan liggande åkermark.

Fauna och flora

Smörboll förekommer i goda bestånd. Nattviol och jungfru Marie nycklar växer i områdets norra del.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns stenmurar, odlingsrösen samt grunden efter en sommarladugård.

Bedömning

Klass 3.

43 BETESHAGE VID SÖDERGÅRDEN, ORNUNGA

Landskap

Ornunga by ligger högt. Sluttningen ner mot Ornungasjön är till stor del uppodlad, rik på lövträd och mycket tilltalande.

Typ av fodermark

Delvis trädbevuxen frisk-fuktig betesmark.

Längst i söder dominerar trädskiktet av relativt grova ekar. Det mellersta partiet består av yngre lövskog av björk m fl trädslag. Den norra tredjedelen av objektet är helt trädfri. Enstaka enbuskar utgör buskskikt, framför allt i den öppnare södra delen. Området sluttar svagt mot söder. Marken är frisk till fuktig och ganska stenig.

Fältskiktets sammansättning varierar. Vanligast är tuvtåtelsamhället som har ett kraftigt inslag av stagg på vissa ytor. I den mellersta delen, där trädskiktet är tätare, växer ett rödven-friskängssamhälle. Längst i söder finns ljunghedsfragment med inslag av stagg och gråfibbla.

Hävd

Området betas av nöt och får. Hävden är god. På 1893 års karta är området noterat som lövträdsbevuxen slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Den norra delen av området är gammal, igenväxt åkermark. Två nybyggda villor skär in i områdets mellersta del.

Fauna och flora

På ljunghedsfragmentet i söder växer bl a slåttergubbe och nattviol. I övrigt är florans artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar och odlingsrös.

Bedömning

Klass 3.

44 EKHAGE ÖSTER OM MELLOMGÅRDEN

Landskap

Området ingår i samma landskap som beskrivits under objekt 43.

Typ av fodermark

Nötbetad ekhage på frisk-fuktig grund. Det glesa trädskiktet i hagen utgörs av ek samt spridda exemplar av rönn, björk och gran. I buskskiktet återfinns en och unga granar. Träd- och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad är 25-50 procent.

Området är mjukt kuperat och tilltalande. Marken är frisk till fuktig och relativt stenig. Fältskiktet består till lika delar av rödvenfriskäng och tuvtåtel-fuktäng.

Hävd

Området betas av nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta är objektet noterat som slåtteräng.

Ingrepp och påverkan

Maskros och vanlig smörblomma i frodiga bestånd indikerar att området utsätts för kvävegödselpåverkan.

Fauna och flora

Florans artsammansättning är trivial.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns stenmurar odlingsrös samt spår efter äldre åker.

Bedömning

Klass 3.

45 KULTURLANDSKAPET VID HOLTSÄCKRA

Landskap

Mellan Ornungasjön och mossarna öster därom finns ett avsnitt odlingsbygd med småskalig prägel. Landskapet är mjukt kuperat och tilltalande.

Typ av fodermark

Betesmark samt slåtterfragment.

Odlingslandskapet vid Holtsäckra är mångfacetterat. Träden står utspridda i anslutning till odlingsrös och åkerholmar. Förekommande arter är bl a skogsek, björk, rönn, gran och tall. Buskskiktet är svagt utvecklat och består av enbuskar.

Marken är frisk och extremt stenbunden, särskilt i den norra delen. Fältskiktet här utgörs av rödvenfriskäng. Den södra delen, som inte varit åkermark, har en gräshedsflora. Ett stort avsnitt är ren staggshed med inslag av nysört, ängsfryle, pillerstarr m m.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är mycket välhävdad. Utmed den väg som löper åt nordöst från området slås vägrenarna årligen med lie. På 1893 års karta är objektet noterat som åker och slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Rödvenfriskängen i områdets norra del är mycket kraftigt påverkad av kvävegödsel (indikeras av maskros m m). Insådd av vitklöver tycks också ha förekommit.

Fauna och flora

Utmed de slätterhävdade vägrenarna återfinns flera intressanta växter, bl a slättergubbe, backsippa samt slätterindikatorn svinrot. De förekommer framför allt vid jordkällaren invid vägen. Staggheden i söder tilldrar sig det största botaniska intresset. Den sällsynta granspiran förekommer i rika bestånd och man finner också jungfrulin, borsttåg, vanlig nattviol m m.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Att komma till Holtsäckra är som att förflytta sig ett sekel tillbaka i tiden. En fägata, flera stenmurar och otaliga odlingsrös ger området en ålderdomlig prägel. Gårdsmiljön är dessutom välbevarad.

Befintliga planer och skydd

Kulturminnesvårdsprogrammet objekt BK 13.

Bedömning

Klass 1. Området är botaniskt mycket intressant. För kulturminnesvården är det av nationellt intresse.

46 EKHAGEN I ASKLANDA

Landskap

Odlingslandskapet kring Asklanda är omväxlande och lövrikt.

Typ av fodermark

Betad ekhage.

Ekhagen, som ligger utmed allmän väg, är ljus och tilltalande. De delar av området som tidigare varit åkermark är i det närmaste trädfria. På den resterande ytan är trädsiktet nära nog slutet. Skogsek dominerar men man finner också klibbal, gran och andra trädslag. I busksiktet återfinns välväxta enar samt hårt betestuktade klibbalar. Marken är till största delen frisk och beväxt med rödvenfriskäng. På torrare avsnitt, främst i höjdlägen, finner man fårsvingelgräshed med inslag av ljung. På den nedlagda åkermarken i söder utbreder sig en tuvtåteluftäng.

Hävd

Området betas med hästar och får. Hävden är god. På 1893 års karta är området betecknat som åker och lövträdsbeväxt slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Den gamla åkermarken i söder visar svag kvävegödelselpåverkan (indikeras av brännässla och vanlig smörblomma). I områdets västra del störs den vackra landskapsbilden av en husbehovstäkt och ett upplag av telefonstolpar.

Fauna och flora

Floran i området är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar, odlingsrös och husgrunder samt en registrerad fornlämning.

Bedömning

Klass 2. Området har kulturhistoriska värden och landskapsbilden är tilltalande.

47 BETESMARKER VID ROMNEFALL

Landskap

Området kring Romnefall är mycket svagt kuperat. Åt öster utbreder sig vidsträckta mossmarker medan barrskog tar vid i övriga riktningar.

Typ av fodermark

Nötbetad fårsvingelgräshed.

Träd- och buskskikt utgörs av ett fåtal granar, tallar samt enar. Täckningsgraden är mindre än 25 procent. Marken är torr och svagt sluttande. Fältskiktet består av en fårsvingelgräshed. Ljunginslaget är fläckvis kraftigt, framför allt i den västra delen. Mindre ytor inom området täcks helt av gråfibbla.

Hävd

Området betas med nötkreatur. Hävden är relativt god. På 1893 års karta är området noterat som gles lövskog, vilket kan tyda på lång beteskontinuitet.

Ingrepp och påverkan

Trots relativt stor förekomst av maskros är området enligt markägaren inte kvävegödelselpåverkat. Ett litet område längst i öster har nyligen planterats med gran.

Fauna och flora

Slättergubbe är vanlig inom området. Låsbräken hittades i några få exemplar.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området förekommer stenmurar och odlingsrösen. En imponerande fägata från gården mot utmarkerna tangerar områdets norra del.

Bedömning

Klass 3.

48 EKHAGE VID TOKATORP

Landskap

Tokatorp ligger i ett kuperat landskap som är rikt på sjöar och mossmarker. Omgivningarna är barrskogspräglade.

Typ av fodermark

Fårbetad ekhage på frisk grund.

I områdets södra del är trädskiktet relativt tätt. Grova, vidkroniga ekar dominerar men man finner också några kraftiga aspar (lämpliga boträd) samt rönn och ask. Trädskiktet är glesare i områdets norra del. I buskskiktet återfinns en, nypon och brakved. Området är svagt kuperat. Marken är frisk och relativt stenig. I den trädrikare södra delen utgörs fältskiktet av rödvenfriskäng. Fårsvingelgräshed dominerar den norra delen.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. På 1893 års karta betecknas objektet som lövskog.

Fauna och flora

Floran i området är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Odlingsrös, stenmurar, en husgrund och spår efter äldre åker finns inom området. Gårdsmiljön är dessutom välbevarad.

Bedömning

Klass 3.

49 BETAD TORRÄNG VID BROTORP, LENA

Landskap

Dalgången vid Lena är bred och flack. Biflöden till Sävån har skurit ner raviner i sedimenten. Området består till största delen av åkrar och trädfria betesmarker.

Typ av betesmark

Nötbetad torräng.

Ravinen vid Brotorp saknar träd och buskar. Marken är mer eller mindre sluttande och torr till frisk. Det aktuella objektet utgör en liten, av kvävegödsel opåverkad sydbrant.

Fältskiktet är närmast att betrakta som fårsvingeltorräng med stort inslag av gråfibbla.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta är hela ravinen betecknad som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Ravinerna uppvisar förutom på små ytor mycket tydlig kväve gödselpåverkan (indikeras av maskros, vanlig smörblomma m fl). Antagligen finns fler små opåverkade avsnitt som här förbisetts.

Fauna och flora

Inom objektet förekommer bl a brudbröd och, enligt uppgift från Åke Carlsson, backsmörblomma. Den sistnämnda arten är bara känd från ett fåtal lokaler i Vårgårda kommun.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 13).

Bedömning

Klass 3.

50 ODLINGSLANDSKAPET VID NUGGEBERG

Landskap

Mellan vidsträckta mossmarker och en barrskogsklädd höjd öppnar sig landskapet vid ödegården Nuggeberg. Området ligger avskilt från övriga gårdar.

Typ av fodermark

Fårbetade lövhagar på frisk grund.

Landskapet vid Nuggeberg är mångfacetterat. Delar av området utgörs av mer eller mindre sluten blandlövskog dominerad av björk. I de öppnare delarna står flera mäktiga sparbanksedar samt enstaka exemplar av björk, asp, lind och vildapel. I buskskiktet återfinns en och hassel. Täckningsgraden för träd och buskar är uppskattningsvis 50-75 procent. Marken är kuperad och relativt stenig. Fältskiktet utgörs till största delen av rövvenfriskäng. På de lågt liggande avsnitten dominerar tuvtåtelsamhället och när berget går i dagen, vilket sker på några mindre ytor, finner man en fårsvingeltorräng. Bärri dominerar delar av skogsmarken i söder.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. (Den nordligaste delen är något svagare hävdad). På 1893 års karta betecknas området som åker, lövskog och slätteräng.

Ingrepp och påverkan

På den gamla åkermarken är fältskiktet trivialt. Bäck som rinner i områdets nordöstra kant har grävts ut något ganska nyligen.

Fauna och flora

Enligt Åke Carlsson (1973) förekommer brudbröd och myskgräs.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Husgrunder och jordkällare utmärker ödegårdens placering. Stenmurar och talrika odlingsrösen förekommer också inom området.

Bedömning

Klass 3

51 LÖVHAGAR VID LAGMANSHOLM

Landskap

Området ligger något höglänt mellan Sävån och den uppodlade slätten vid Fullestad.

Typ av fodermark

Nötbetad lövhage.

Områdets södra del är en nygallrad ekdominerad hage. Den norra delen är tätare och består av blandade trädslag. Uppslaget av gran är betydande. Vidkroniga ekar och ett stort eninslag i buskskiktet talar för att också denna del varit öppnare.

Fältskiktet varierar med topografin och trädskiktet. Norr om vägen finner man fuktig tuvtäteläng och frisk bärrished i delar. Den ljusare och mer höglänta södra delen domineras av en torr fågsvingelgräshed.

Hävd

Området hävdas med nötboskap. Söder om vägen är hävden god, medan den norra hagen är något svagt betad. Området hade likartat utseende (löv- och blandskog) på 1893 års karta.

Ingrepp och påverkan

Små avsnitt av områdets södra del visar kvävegödselpåverkan (indikeras av maskros).

I den norra delen av området har granen föryngrat sig mycket effektivt och igenväxningen är omfattande.

Fauna och flora

Norr om vägen växer stagg i mindre bestånd samt enstaka exemplar av borsttåg och nattviol.

Kulturhistoriska spår och lämningar

I den södra delen ingår Västergötlands största domarringskomplex. Övriga kulturspår inom området utgörs av stenmurar och äldre åkermark.

Bedömning

Klass 2.

52 EKHAGEN VID UGGLEGÅRDET

Landskap

Området utgör en del av det landskap som beskrivs under objekt 51.

Typ av fodermark

Nötbetad ekhage.

I nordöst och sydöst består trädskiktet av kraftiga ekar med viss inblandning av björk och gran. Mellanliggande partier består av f d åkermark med visst uppslag av asp- och björksly. Träd- och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad är ca 50 procent.

Marken är i stort sett plan och frisk till fuktig. Fältskiktet består till ungefär lika stor del av rödvenfriskäng och tuvtätelfuktäng.

Hävd

Området betas av nötboskap. Betestrycket är något svagt. På kartan från 1893 är området betecknat som lövskog och åkermark.

Ingrepp och påverkan

Fältskiktet är till största delen påverkat av kvävegödselmedel. En förfulande granplantering skär in i området från öster.

Fauna och flora

Några små ytor saknar kvävegödselpåverkan. Här finner man bl a stagg och slättergubbe. Floran är i övrigt artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Spår efter äldre åker samt odlingsrösen finns inom området.

Bedömning

Klass

53 EKHAGARNA VID MÄNGSHOLM

Landskap

Säveåns dalgång väster om Vårgårda är flack och till största delen uppodlad. Mängsholm ligger på några höjdryggar norr om ån.

Typ av fodermark

Betade lövhagar och strandäng.

Området öster om vägen samt hagen som sträcker sig upp mot Uppletorp i norr täcks till största delen av ek med inslag av björk, tall, gran och flera lövträdsarter. Områdets centrala del är dock igenväxt och består av blandade trädslag. I buskskiktet återfinns en, nypon, hassel, brakved samt lövsly i den centrala delen. Träd- och buskskiktets täckningsgrad är ca 75 procent. Den betade strandängen i väster saknar träd och buskar, så när som på några klibbalar. Området är kuperat och markens fuktighet varierar. Fältskiktet den östra delen utgörs till största delen av rödvenfriskäng men man finner också små torrängsavsnitt. I den centrala delen är fältskiktet växelvis rödvenfriskäng och fårsvingelgräshed. I den nordvästra hagen återfinns en fårsvingel-rödvengrashed.

Den lågt liggande strandängen översvämmas vår och höst. Floran är av typen tuvtåtel-fuktäng som successivt övergår i ett starr och bladvass-samhälle när fuktigheten tilltar.

Hävd

Området betas med nöt och i någon mån med häst. Hävden är god utom i det igenväxta centrala partiet. Historiska belägg finns för lång kontinuitet i beteshävden. Strandängen var på 1893 års karta slätterhävdad.

Ingrepp och påverkan

Små delar av den östra hagen har varit åkermark. Här finner man också en viss kvävegödselpåverkan.

I områdets centrala del är igenväxningen omfattande. Här finns också en granplantering. området genomkorsas av en kraftledningsgata. Bullret från E3:an är störande.

Fauna och flora

På ett torrängsavsnitt öster om vägen växer brudbröd, backsippa, kattfot och enligt Åke Carlsson (1973) även låsbräken, getväppling och rödkämpar. I den nordvästra ekhagen återfinns slättergubbe, nattviol och några staggpartier.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsrös förekommer inom området. Därtill finns flera registrerade fornlämningar, bl a en medeltidsborg.

Bedömning

Klass I . Det stora sammanhängande hagmarksområdet är intressant biologiskt, kulturhistoriskt samt för friluftslivet.

54 BETESMARK VID SKÖVDE VÄSTERGÅRDEN

Landskap

Strax norr om Vårgårda tätort är landskapet flackt och till stora delar uppodlat.

Typ av fodermark

Fårbetad torr- och friskäng.

Betesmarken vid Västergården saknar träd och buskar. Den östra delen är torr med utbredda hållmarker. Floran är här av typen hållmarkstorräng och fårsvingeltorräng. Områdets västra del har djupare jordtäckte och friskare vegetation. Förekommande växtsamhällen är rödvenfriskäng och tuvtätelfuktäng med stort inslag av rödsvingel.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. Den östra delen har förmodligen lång kontinuitet i hävden (trädfri betesmark på 1893 års karta). Västra delen har tidigare varit åkermark.

Ingrepp och påverkan

E3:an passerar några hundra meter norr om objektet vilket medför störande buller.

Fauna och flora

Floran är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

En stenmur avgränsar delar av området.

Bedömning

Klass 3.

55 LÖVHAGE NORR OM TUBBETORP

Landskap

Området ligger i utkanten av det landskap som beskrivs under objekt 34.

Typ av fodermark

Hästbetad hagmark.

Grova ekar och mindre exemplar av andra lövträd utgör trädsikt i området. Kring fornminnet i områdets norra del är busksiktet, som består av enbuskar, mycket framträdande. Träden förekommer främst i kanten av området. Den totala täckningsgraden uppgår till ca 50 procent. Marken är torr till frisk och ganska stenig. Fältsiktet till stora delar av typen rödvenfriskäng. Kring fornminnet, som ligger på en höjd, dominerar dock en fårsvingelgräshed med stort inslag av kruståtel och ljung.

Hävd

Området betas med hästar och är välhävdad. Vidkroniga gamla träd talar för lång kontinuitet i hävden. Delar av den friska ängsmarken i söder har dock tidigare varit åkermark.

Ingrepp och påverkan

Rödvenfriskängen är påverkad av kvävegödselmedel (indikeras av maskros, vanlig smörblomma, brännässla och hundkäx). Igenväxningen är svag till obetydlig.

Fauna och flora

Slättergubbe förekommer rikligt på gräsheden i norr. I övrigt är floran trivial p g a kvävegödslingen.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finner man stenvmurar och spår efter äldre åkermark. Därtill finns två registrerade fornlämningar.

Bedömning

Klass 2. området utgör en del av ett större hagmarkskomplex.

56 HAGMARKER KRING VÅRGÅRDA EGENDOM

Landskap

Området ligger i det landskap som beskrivs under objekt 61.

Typ av fodermark

Betade hagmarker på frisk grund.

Trädsiktet utgörs dels av en alle med ädla lövträd, dels av tall, björk, ek och rönn som har en täckningsgrad på ca 75 procent i hagen väster om vägen. Den östra hagen är till största delen öppen. Marken är genomgående frisk och beväxt med rödvenfriskäng.

Hävd

Området betas med nöt och häst. Hävden är god. Vidkroniga äldre träd vittnar om en långvarig hävd. En liten del av den östra hagen har dock varit åkermark. På 1893 års karta betecknas den östra delen som slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Fältsiktet visar svag till tydlig kvävegödselpåverkan (indikeras av maskros, vanlig smörblomma, brännässla).

Fauna och flora

Floran i området är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Husgrund och stenmurar finns inom området. Gårdsmiljön är dessutom av kulturhistoriskt intresse.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i kulturminnesvårdsprogrammet (objekt FBK 9) samt i lövskogsinventeringen (objekt 57).

Bedömning

Klass 3.

57 HAGMARKER KRING VÅRGÅRDA EGENDOM

Landskap

Mellan kulturlandskapet i Siene och det uppodlade området vid Vårgårda är landskapet småkuperat och skogbevuxet. Planterade granskogar täcker vissa ytor men lövinslaget är fortfarande stort.

Typ av fodermark

Nötbetade björkhagar.

Beteshagarna kring Särgården är öppna och vackra. Trädsiktet är koncentrerat till de områden som ej varit åkermark. Björk är dominerande men man finner också gran, tall och flera lövträd. I busksiktet spelar enbuskar en framträdande roll och även hassel förekommer. Träd och busksiktets totala täckningsgrad är 25-50 procent.

Marken är kuperad. Torra och magra förhållanden gör att fårsvingelgräshed täcker drygt halva ytan. Ljung och stagg är fläckvis framträdande. Vid friskare och något frodigare förhållanden täcks marken av en rödvenfriskäng.

Hävd

Området betas med nötboskap och är välhävdad. På 1893 års karta är området betecknat som åker, blandskog och slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Små ytor utgörs av igenlagd åkermark.

Fauna och flora

I fältsiktet återfinns bl a backsippa och stenmåra.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns stenmurar, odlingsrös, en fägata, husgrunder, en gammal körväg och träd med spår av hamling. Dessutom finns två registrerade fornlämningar.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i lövskogsinventeringen (objekt 58).

Bedömning

Klass 3

58 EKHAGE OCH BETESMARK VID ALGUTSTORP

Landskap

Landskapet kring Hägrunga-Ambjörntorp sluttar ner mot Sävåns dalgång. Området är lövrikt och mångfacetterat.

Typ av fodermark

Nötbetad ekskog och hagmark.

Objektet består av två delar utan någon skarp gräns. Den norra halvan utgörs av ekskog med inslag av björk och klibbal och med ett buskskikt av hassel. Krontäckningen här är närmare 100 procent. Områdets södra del är öppna betesmarker med vackra solitärer av ek, björk, apfel, lönn, hassel m m.

Ekskogsavsnittet sluttar kraftigt mot väst. Fältskiktet tillhör hedserien och domineras av kruståtel och harsyra. Den öppna betesmarken är relativt stenig. Vid friska förhållanden finner man rödvenfriskäng. Störst utbredning har dock tuvåtelsamhället. Små torrängsavschnitt återfinns också.

Hävd

Området betas med nötkreatur. Hävden är god norr om vägen, måttlig i söder. På 1893 års karta är den norra delen betecknad som lövskog medan den södra är en mosaik av åker, slätteräng och gles lövskog.

Ingrepp och påverkan

Drygt 50 procent av den öppna hagmarken visar spår av kvävegödsling (indikeras av maskros m m). Insådd av gräs tycks också ha förekommit närmast söder om vägen.

Landskapsbilden störs av kraftledningen genom området.

Fauna och flora

Den intressanta floran återfinns framför allt i steniga, ogödslade partier i söder. Här växer bl a smörboll, slättergubbe, rödkämpar, darrgräs och nattviol. En stenkäck observerades vid inventeringstillfället.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Den öppna hagmarken är till största delen registrerad som fornåker. Inom området finns också stenvägar, odlingsrös och husgrunder.

Bedömning

Klass 2. Området har biologiska och kulturhistoriska värden. Dessutom är landskapsbilden mycket tilltalande.

59 BETESHAGE VID KUNGEGÅRDEN, HÄGRUNGA

Landskap

Hagen ligger i det landskap som beskrivs under objekt 58.

Typ av fodermark

Fårbetesmark.

Träd- och buskskiktet är svagt utvecklat. Det växer enstaka exemplar av rönn, ask, apel, oxel, en och nyponbuskar. Täckningsgraden är mindre än 25 %.

Marken sluttar starkt åt söder. Berget går i dagen och man finner växtsamhällena hållmarks-, fårsvingel- och ängshavretorräng. Den norra tredjedelen är något planare. Här återfinns en rödvenfriskäng med inslag av tuvtåtel.

Hävd

Området har tidigare betats främst med får. Hävden har under de senaste åren varit svag. Området var betesmark på 1893 års karta.

Ingrepp och påverkan

Trots utebliven hävd har ingen nämnvärd igenväxning skett.

Fauna och flora

Området har en rik flora. Bland förekommande arter kan nämnas flentimotej, darrgräs och rödklint.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Området är Hägrunga gamla bytomt. (Registrerat fornminne).

Bedömning

Klass 2. Området är biologiskt och kulturhistoriskt intressant.

60 BETESHAGAR SYDOST OM KILATORP

Landskap

Mellan Hägrunga och Kvinnestadssjön är landskapet en mosaik av åkrar, beteshagar och lövdungar.

Typ av fodermark

Betade björkhagar på frisk grund.

Träden i hagen står spridda, men är koncentrerade till de delar som ej varit åkermark. Björk är klart dominerande men många andra arter förekommer. Buskskiktet utgörs av en.

Täckningsgraden för träd och buskar är 25-50 procent.

Marken är frisk och mycket stenig. Rödvenfriskäng dominerar fältskiktet.

Hävd

Området betas av nöt och häst. Hävden är mycket god. På 1893 års karta betecknas området som lövskog och åker.

Ingrepp och påverkan

Fältskiktet är helt kvävegödselpåverkat (indikeras av vanlig smörblomma, maskros, brännässla m m). Endast fragment finns av ogödslad mark.

Fauna och flora

Kvävegödslingen har trivialiserat floran i området.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns odlingsrös, husgrunder och många kraftiga stenmurar. Därtill kommer registrerade fornlämningar.

Bedömning

Klass 3.

61 TÅNGA HED

Landskap

Vårgårda tätort ligger i en flack del av Sävåns dalgång. Området är till största delen bebyggt eller uppodlat.

Typ av fodermark

Ljunghed och blååtethed.

Tånga hed strax sydöst om Vårgårda är ett militärt övningsfält och således ingen fodermark i egentlig mening. Trädskikt saknas över större delen av området. Blååtelfuktheden i den södra delen är dock beväxt med tall och björk med täckningsgrad 50-70 procent.

Buskskiktet består i uppslag av björk- och aspsly. Området är till största delen torrt och vilar på grovkorniga jordar. Fältskiktet här präglas av en fårsvingelgräshed som delvis övergår i ljunghed. I den svaga sluttningen mot söder finns ett fuktigare parti som hyser en blååtelfukthed.

Hävd

Tidigare har området varit betat av nötkreatur. De senaste årtiondena är det dock militärt slitage som bevarat heden. Delar av området bränns av Vårgårda Naturskyddsförening och man försöker även få bete till stånd för att hålla tillbaka lövslyet.

Ingrepp och påverkan

Uppslaget av asp- och björksly är betydande över delar av området (framför allt i nordöst). Blååtetheden i söder är nästan helt överväxt och i behov av hävd.

De norra och centrala delarna av området används emellanåt som parkeringsplats.

Fauna och flora

Tånga hed hyser många intressanta arter. I ljunghedspartierna i väster växer mosippa samt rariteten ljunögökontröst. Slåttergubbe förekommer i spridda exemplar. I blååtelfuktheden växer klockgentiana och här förekommer också alkonblåvinge, en sällsynt fjäril som är beroende av klockgentianan för sin fortlevnad.

Bedömning

Klass 1. Området är en kvarleva av Västsveriges utbredda hedlandskap. De biologiska värdena är mycket höga.

62 BETESHAGAR VID OLSTORP

Landskap

Området är en del av det landskap som beskrivs under objekt 58.

Typ av fodermark

Nötbetad friskäng.

Från Olstorp i riktning mot Kyllingsån har landskapet tidigare varit sammanhängande ängs- och hagmarker. Dessa är idag till stor del igenvuxna med en tät ek- och hasselskog.

På de kvarvarande öppna partierna är trädskiktet glest. Björk dominerar men gran och flera lövträd förekommer. I buskskiktet märks hassel, en, nyponbuskar samt björk- och aspely.

(Sammanlagd täckningsgrad 25-50 procent).

Marken sluttar åt väster och är genomgående frisk. Över större delen av ytan utbreder sig en rödvenfriskäng. I den norra delen finns mindre avsnitt med starkt inslag av skogsnäva samt högrötsfuktäng.

Hävd

Området betas med nöt och är svagt hävdad. Hela objektet är lövskog på 1893 års karta, vilket kan tyda på lång kontinuitet i beteshävden.

Ingrepp och påverkan

Rödvenfriskängen visar svaga spår av kvävegödelselpåverkan. Igenväxningen är omfattande pga svag hävd.

Fauna och flora

I den norra delen återfinns växter som slättergubbe och ormrot. Enligt A Carlsson (1973) förekommer också brudbröd, smällglim och getväppling.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar, odlingsrös samt äldre åkermark. Gårdsmiljön vid Olstorp är av kulturhistoriskt intresse.

Nuvarande planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 21) samt i kulturminnesvårdsprogrammet (objekt B15).

Bedömning

Klass 2. Området har kulturhistoriska och biologiska värden. Förutsättningar finns för återupptagen hävd.

63 HAGMARKERNA NORR OM AMBJÖRNTORP

Landskap

Området är en del av det landskap som beskrivs under objekt 58.

Typ av fodermark

Nötbetad hagmark och blandskog.

Objektet består av hagmark som till största delen växt igen. Trädskiktet domineras av björk och ek men även andra trädslag förekommer. Buskskiktet utgörs av en och brakved. Den sammanlagda täckningsgraden överstiger 75 procent. Området sluttar svagt mot norr.

Marken är frisk och relativt stenig.

Fältskiktet domineras av bärris och kruståtel. På mindre öppna ytor återfinns rödvenfriskäng. I norr ingår ett stycke övergiven åkermark beväxt med tuvtåtel-fuktäng. Örnbräken täcker stora ytor i skogsmarken.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. Betesbruket har troligen lång kontinuitet eftersom området är betecknat som lövskog på kartan från 1893.

Ingrepp och påverkan

Delar av objektet har tidigare varit åkermark. Ännu brukade åkrar ligger insprängda i området.

Fauna och flora

Floran i området är tämligen artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Vidkroniga träd, odlingsrösen, stenmurar och en fägata är kulturspår i området. Dessutom ingår några registrerade fornlämningar, bl a en rest sten.

Bedömning

Klass 3.

64 HAGMARKER VID LILLA ÅBY

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under objekt 66.

Typ av fodermark

Tidigare fårbetade björkhagar.

Hagarna söder om gården är vackra. Trädskiktet är koncentrerat till, torrbackar och domineras av björk och asp. Dessutom förekommer vildapel och några solitära rönnar. Buskskiktet utgörs av enbuskar samt asp-sly under stark utveckling.

Drygt hälften av området saknar trädskikt. Marken är här plan och frisk, växtligheten utgörs av rödvenfriskäng. På de lövträdklädda kullarna med torrare förhållanden dominerar fårsvingel-rödvengrasheden.

Hävd

Betet upphörde för omkring två år sedan. På 1893 års karta är området en mosaik av åker och lövskog.

Ingrepp och påverkan

Den del av området som saknar trädskikt är f d åkermark med trivial flora. Aspuppslaget är omfattande p g a utebliven hävd.

Fauna och flora

Floran är artfattig. Grusstarr förekommer i mindre bestånd.

Bedömning

Klass 3. Området kräver vårdinsatser för att inte växa igen.

65 BJÖRKHAGAR VID LILLA LANDA

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under objekt 66.

Typ av fodermark

Fårbetad björkhage.

Norr om Änsån växlar björkhagar med öppna, relativt torra partier. Träd och buskar har en täckningsgrad av 50-75 procent. Utöver björk återfinns asp, klibbal, rönn, gran m fl trädslag. Buskskiktet utgörs av ofta högväxta enar. Den relativt lågt liggande marken utmed ån är beväxt med ett fuktängsamhälle av tuvåteltyp. På de torrare delarna dominerar fårsvingelgräsheden. Vissa ytor täcks av örnbräken.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. På 1893 års karta är området närmast ån slåtteräng. Övrig mark betecknas som åker och lövskog.

Ingrepp och påverkan

I områdets norra del finns ett nyligen röjt och avhägnat granparti.

Någon kvävegödsling tycks inte förekomma. Delar av området är gammal åkermark.

Fauna och flora

Floran är artfattig i området.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsgös är vanliga. Dessutom finns en fägata samt ett registrerat fornminne.

Bedömning

Klass 3.

66 BETESMARKERNA VID STORA LANDA

Landskap

Kulturlandskapet kring Landa är vackert och varierande. Åkrar omväxlar med lövhagar och steniga betesmarker.

Typ av fodermark

Nötbetad hagmark.

På betesmarkerna växer endast ett fåtal träd, oftast vackra solitärer som är kopplade till odlingsrösen. Förekommande arter är bl a ek, björk, rönn, oxel och asp.

Buskskiktet är relativt svagt utvecklat och består av en samt nyponbuskar. Området är mjukt kuperat. Markförhållandena varierar från torrt till fuktigt. De höglänta partierna är steniga och berget går i dagen på flera ställen. Här återfinns växtsamhällena hållmarks-, fårsvingel- och ängshavretorräng. Till övervägande del är marken dock frisk och beväxt med rödvenfriskäng

samt fårsvingelgräshed. I mindre, fuktigare avsnitt växer också tuvtåtel- och högrötsfuktängar.

Hävd

Området betas med nötkreatur, hävden är dock svag. På 1893 års karta är området betecknat som slåtteräng, åker och betesmark.

Ingrepp och påverkan

Närmare 50 procent av området är gammal åkermark. Här märks en svag kvävegödselfåverkan som indikeras av maskros, ängsgröe och vanlig smörblomma. Inom området finns även ett hägn med planterade främmande trädslag.

Fauna och flora

Områdets många växtsamhällen medför en artrik flora. I torrare partier växer flentimotej, strandveronika, backsippa och brudbröd. I friska och fuktiga partier växer krissla, rödklint, klasefibbla, svinrot, slåttergubbe, brudborste, grusstarr, darrgräs och jungfru Marie nycklar.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns en äldre väg, odlingsrösen och stenmurar. Tydliga odlingsterrasser utmärker fornåkrar. Gårdsmiljön vid Stora Landa är kulturhistoriskt intressant.

Nuvarande planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 20, klass II).

Bedömning

Klass 1. Området är biologiskt och kulturhistoriskt intressant samt värdefullt för landskapsbilden.

67 LÖVHAGARNA VID STORA LANDA

Landskap

Området ligger i det landskap som beskrivs under objekt 66.

Typ av fodermark

Nötbetade lövhagar.

Området består av ek- och blandlövskog som delvis är av hagmarkskaraktär. Spärrgreniga träd och grova enbuskar vittnar om att hela området en gång varit öppnare. Trädsiktet domineras av skogsek men flera andra trädslag förekommer. I busksiktet återfinns en, hassel och brakved. Den sammanlagda täckningsgraden för träd och buskar överstiger 75 procent. Trädfria partier har tidigare varit åkermark.

Landskapet är endast svagt kuperat. Marken är till största delen frisk.

Fältsiktet tillhör hedserien och domineras av kruståtel över stora ytor. På områden av gammal åkermark växer idag rödven-friskäng.

Hävd

Området betas med nötboskap. De delar som ligger utmed vägen genom området är välhävdade. Betetrycket avtar successivt längre in i skogen. På 1893 års karta betecknas i området som åker och gles lövskog, vilket tyder på lång kontinuitet i beteshävden.

Ingrepp och påverkan

Områden av gammal åkermark visar kvävegödselfpåverkan, indikerat av maskros och vanlig smörblomma. De forna hagmarkerna är till stor del igenväxta.

Fauna och flora

Floran är relativt artfattig. På öppna ytor växer spridda bestånd av bl a slättergubbe och grönvit nattviol.

Kulturhistoriska snår och lämningar

Området är rikt på kulturspår. Stenmurar och odlingsrösen är vanligt förekommande. Dessutom finns husgrunder, en äldre stensatt väg och träd med spår efter hamling. Som registrerade fornminnen återfinns bl a fornåkrar och en rest sten.

Nuvarande planer och skydd

NVPL obj 20, kulturmiljövårdsprog PFK 4, lövskogsinv obj 67. Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 20, klass II) samt i lövskogsinventeringen (objekt 67) och kulturminnesvårdsprogrammet (objekt PFK 4),

Bedömning

Klass 2. Det stora sammanhängande området av lövskog och betesmarker kring Stora Landa är biologiskt intressant. Området har dessutom kulturhistoriskt intresse och är värdefullt för friluftslivet.

68 BETESMARK VID TORMUNDSGÄRDE

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under objekt 66.

Typ av fodermark

Nötbetad torr-frisk gräsmark.

Endast ett fåtal träd växer i den branta norrsluttningen. Förekommande arter är ask, rönn, björk, gran och tall.. Buskskiktet är relativt välutvecklat söder om vägen och utgörs av enbuskar. Den sammanlagda täckningsgraden är mindre än 25 procent.

Jordtäcket är tunt i området och stora partier utgörs av hållmark. Förekommande växtsamhällen är hållmarkstorräng och fårsvingelgräshed. Några plana ytor i branten har en gång varit uppodlade och där finner man rödvenfriskäng.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. På kartan från 1893 är området söder om vägen betesmark medan den norra betecknas som slätteräng och åker.

Ingrepp och påverkan

Vägen delar området i två delar. Den gamla åkermarken är påverkad av kvävegödsel vilket indikeras av brännässla, maskros och vanlig smörblomma.

Fauna och flora

Floran är tämligen artfattig. Ett bestånd malört växer söder om vägen.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar, odlingsrös och en husgrund. Den gamla åkermarken i slutningen är registrerad som fornåker.

Bedömning

Klass 3.

69 BETESHAGE VID SKATTEGÅRDEN, KVINNESTAD

Landskap

Odlingslandskapet kring Kvinnestad är mjukt kuperat och mångskiftande. Betesmark, åkrar och lövhagar präglar omgivningarna.

Typ av fodermark

Nötbetad gräsmark.

Trädskiktet är glest. Det består av ek, björk, asp och rönn. Flera av träden är vackra solitärer. Marken är mycket stenbunden och sluttar svagt åt väster.

Fårsvingel-rödvingrashed dominerar fältskiktet. Fläckvis förekommer ängshavretorräng. Ett område f d åkermark i väster täcks av rödvenfriskäng.

Hävd

Området betas med nötkreatur och är välhävdad. På 1893 års karta betecknas objektet som slätteräng.

Fauna och flora

Ängshavretorrängen hyser en något rikare flora med bl a backsippa i stora bestånd. I friskängspartiet finns inslag av stagg samt grusstarr.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Hela området är registrerat som fornåker. Stenmurar och odlingsrös förekommer.

Bedömning

Klass 3.

70 GRUSÅSEN VID ÄNE

Landskap

Kring Äne har landskapet samma karaktär som vid Landa, se objekt 66.

Typ av fodermark

Nötbetad ekhage.

Den välmarkerade rullstensåsen söder om Äne är bevuxen med ek i varierande ålder.

Buskskiktet utgörs av en samt i stor utsträckning av stubbskott från ek. (Sammantagen täckningsgrad 75-100 procent).

Marken är torr. Fältskiktet utgörs av mager grashed med stort inslag av kruståtel. Inslaget av bärris är fläckvis betydande.

Hävd

Området betas med nötboskap. Hävdtrycket är måttligt. På 1893 års karta betecknas området som trädbevuxen slätteräng.

Ingrepp och påverkan

Den landskapsvårdande gallring som utfördes för ca 5 år sedan har inte följts upp. Stora ytor täcks idag av meterhöga, ofta något betestuktade stubbskott av ek. Många mindre ved- och virkestravar ligger också kvar sedan gallringen.

Fauna och flora

Floran är artfattig. Slättergubbe förekommer i enstaka bestånd.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och odlingsrös finns inom området. Fornåkrar täcker en stor del av ytan och därtill finns två registrerade fornminnen.

Nuvarande planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 25, klass III).

Bedömning

Klass 2 Området är kulturhistoriskt och geovetenskapligt intressant, samt av betydelse för landskapsbildningen.

71 EKHAGE NORR OM GRÅSTEN

Landskap

Området norr om Bergstena präglas av kuperad skogsmark i väster och mossmarker i öster. Utmed landsvägen öppnar sig ett flackt, uppodlat landskap.

Typ av fodermark

Fårbetad ekhage.

Ekhagen ligger i kanten av odlingslandskapet och består av grova träd. I den västra delen har några granar fått fotfäste och här är också buskskiktet välutvecklat (hassel, en, brakved).

Träd-och buskskiktets sammanlagda täckningsgrad är 50-75 procent.

Marken är stenig och svagt sluttande. En bäck rinner igenom områdets västra del. Marken är frisk till fuktig och i fältskiktet dominerar tuvtåtelsamhället med små inslag av rödvenfriskäng och stagg. Brännässla och örnbräken täcker också mindre ytor.

Hävd

Området betas med får och är måttligt hävdat. På 1893 års karta betecknas områdets södra del som trädbevuxen slätteräng. Den norra delen är lövskog.

Ingrepp och påverkan

Graninslaget riskerar att öka i området.

Fauna och flora

Området har en artfattig flora.

Nuvarande planer och skydd

Området ingår i lövskogsinventeringen (objekt 71).

Bedömning

Klass 3.

72 KULTURLANDSKAPET VID HAGÖ

Landskap

Gårdarna vid Hagö ligger på en höjd helt omgivna av vidsträckta myrmarker.

Typ av fodermark

Betad sydbrant.

Brantens västra och östra del är av olika karaktär. De beskrivs här var för sig.

På den västra delen växer endast ett fåtal träd. Buskskiktet utgörs av en, hassel och asp, den sistnämnda under stark utveckling.

Slutningen är öppen och torr. Fårsvingel-rödvingrashed dominerar fältskiktet, men man finner även torrängsavsnitt och ytor dominerade av lentåtel.

Den västra delen har ett nästan slutet trädskikt med björk som dominerande art. Lind, alm, skogsek, asp och rönn förekommer också. Buskskiktet utgörs av en och hassel.

Marken är fuktig och täcks av rödvenfriskäng. Piprör täcker mindre ytor.

Hävd

Den västra delen har tidigare betats men hävd saknas för närvarande. Den östra delen betas med får och är relativt välhävdad. På 1893 års karta är den västra delen slåtteräng och den östra betesmark.

Ingrepp och påverkan

Aspsly är under utveckling i den västra, ohävdade delen. Den östra delen har sannolikt varit betydligt öppnare av vidkroniga träd och enbuskar att döma.

Fauna och flora

I brantens västra del påträffades darrgräs, vädtklint, backsippa, brudbröd, låsbräken m m.

Getrams förekommer i den östra delen. Åke Carlsson (1973) uppger också sötvedel., vippärt, bergmynta m m från området.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området återfinns stenmurar samt en äldre, stensatt väg.

Befintliga planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 2, klass I). Omgivande myrmarker är naturreservat.

Bedömning

Klass 2. Den rika floran gör området biologiskt intressant.

73 BJÖRKHAGAR ÖSTER OM EKEBACKEN

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under objekt 71,

Typ av fodermark

Nötbetade björkhagar.

Den norra hagen, som ligger närmast vägen, består nästan enbart av medelgrov björk. Den södra hagen avskiljs av en åkerremsa och gränsar mot skogen. Trädskiktet här utgörs av björk, och flera andra trädslag. I buskskiktet växer grova enar samt unggranar, som i den södra hagen är på kraftig frammarsch.

Marken är relativt plan och stenig. Rödvenfriskäng utgör fältskikt i båda hagarna.

Hävd

Området betas med nöt och är välhävdad. På 1893 års karta är den norra hagen betecknad som slåtteräng medan den södra är lövskog.

Ingrepp och påverkan

I den norra hagen är fältskiktet tydligt kvävegödselpåverkat (indikeras av maskros, hundkäs vanlig smörblomma). Den södra hagen är under igenväxning med gran.

Fauna och flora

Floran i hagarna är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Odlingsrös förekommer inom området.

Bedömning

Klass 3.

74 BETESHAGAR VID FÖTENE

Landskap

Väster om Nossans dalgång är landskapet kuperat och jordtäcket ofta tunt. Åkermark, beteshagar och skog avlöser varandra.

Typ av fodermark

Nötbetad hagmark.

Området delas vid beskrivningen upp i två delar. Knappt hälften av området är öppen mark med endast ett fåtal träd, bl a några vackra sparbanksekar. Buskskiktet utgörs av en och är svagt utvecklat. Den andra delen av området (delobjekt 2) består av hagmark som växt igen och nu är sluten skog dominerad av skogek och björk. Gran, asp och rönn förekommer också. Buskskiktet är relativt välutvecklat och utgörs av en och brakved. På den öppna marken, som till stor del varit åker, är marken plan och frisk till fuktig. Tuvtåtel-fuktäng och rödvenfriskäng dominerar fältskiktet. Mindre ytor har ett kraftigt stagginslag.

I skogsmarken är jorden ofta tunnare och hållmarker förekommer. Fältskiktet utgörs av rished med inslag av kruståtel.

Hävd

Området betas med nötboskap och är välhävdad. På 1893 års karta är den nu igenlagda åkermarken brukad. I övrigt betecknas område som gles barrskog vilket kan tyda på lång kontinuitet i beteshävd.

Ingrepp och påverkan

Den öppna marken visar kvävepåverkan över drygt halva ytan (indikeras av maskros, vanlig smörblomma och hundkäx). Skogsmarken har tidigare varit öppna hagar som tillåtits växa igen.

Fauna och flora

Floran i området är artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Inom området finns stenmurar, odlingsrösen, äldre åker, en husgrund samt en registrerad fornlämning.

Nuvarande planer och skydd

Området ingår i länets naturvårdsplan (objekt 3, klass III) samt i lövskogsinventeringen (objekt 75).

Bedömning

Klass 3.

75 HÄLLMARKER VID VÄSTERGÅRDEN, FÖTENE

Landskap

Området ingår i det landskap som beskrivs under objekt 74.

Typ av fodermark

Fårbetad hållmark och fuktäng.

Endast enstaka träd (björk, rönn, asp, lönn) finns i området. Buskskiktet utgörs av en.

Jordtäcket är tunt i den västra delen, som består av hållmarker och torr fårsvingelgräshed.

Den östra delen är plan och har ett tjockare jordtäck. Marken är frisk till fuktig och ett par

dammar finns inom området. Fältskiktet utgörs här av rödvenfriskäng och tuvtåtel-fuktäng. Ett mindre staggparti finns i övergången mellan torr och fuktig mark.

Hävd

Området betas med får och är välhävdad. Kontinuiteten i betesbruket sträcker sig förmodligen långt bakåt i tiden. På 1893 års karta betecknas området som trädfri betesmark.

Ingrepp och åverkan

En liten del av friskängen visar svag kvävegödselpåverkan.

Fauna och flora

Floran i området är relativt artfattig.

Kulturhistoriska spår och lämningar

Stenmurar och en husgrund finns inom området.

Bedömning
Klass 3.

FÖRTECKNING ÖVER BESKRIVNA OBJEKT

- 1 Slåttermarker vid Östtorp
- 2 Slåtterfragment vid Lunden
- 3 Slåttermarker vid Ljungås
- 4 Björkhage och betesmark i vägskalet, Uddabo
- 5 Betesmarkerna kring Björsbo
- 6 Björkhage söder om Höghult
- 7 Odlingslandskapet kring Skårsberg
- 8 Odlingslandskapet vid Nyebro
- 9 Odlingslandskapet kring Sandbacken
- 10 Betad fukthed vid Mjösjön, Lida
- 11 Kulturlandskapet kring byn
- 12 Betesmarker kring gården Nabben
- 13 Kulturlandskapet vid naturreservatet Yxnås
- 14 Maler och slänter vid Säveån i Kärtared
- 15 Betad ekdunge vid Gräsbacken
- 16 Betesmark norr om Klevhult
- 17 Slåtteräng norr om Torpet, Skogsbygden
- 18 Slåtteräng vid Mellomgårdessjön, Åsgärde
- 19 Ekhage nordöst om Osdal
- 20 Skogbete väster om Långareds damm
- 21 Ekhagen nordväst om Svanstorp
- 22 Beteshagen vid Årred
- 23 Slåtteräng öster om Grindsbacken
- 24 Beteshage öster om Lillegården
- 25 Ekhage vid Äspenäs
- 26 Betesmark väster om Västergården, Vaselid
- 27 Betesmarker vid Västergården, Vaselid
- 28 Betesmark öster om Västergården, Vaselid
- 29 Betade lövhagar vid Sjötorp
- 30 Björkhage nordväst om Tomasgården
- 31 Gravfältet Hols gårde
- 32 Betad torräng söder om Säteriet, Vittene
- 33 Torräng i ravin vid Hallstorp
- 34 Siene ekhagar
- 35 Ekbevuxna grusåsar vid Siene Östergården
- 36 Betad kulle vid Brolycke
- 37 Ekhagen vid Eldanda
- 38 Betesmarker sydöst om Tubbetorp
- 39 Betesmarker kring Bösstorp
- 40 Betesmarker öster om Uddetorp
- 41 Björkhagar vid Ramnaklev
- 42 Beteshagar norr om Ornunga
- 43 Beteshage vid Södergården, Ornunga
- 44 Ekhage öster om Mellomgården
- 45 Kulturlandskapet vid Holtsäckra
- 46 Ekhagen i Asklanda

- 47 Betesmarker vid Romnefall
- 48 Ekhage vid Tokatorp
- 49 Betad torräng vid Brotorp, Lena
- 50 Odlingslandskapet vid Nuggeberg
- 51 Lövhagar vid Lagmansholm
- 52 Ekhagen vid Ugglegården
- 53 Ekhagarna vid Mångsholm
- 54 Betesmark vid Skövde Västergården
- 55 Lövhage norr om Tubbetorp
- 56 Hagmarker kring Vårgårda egendom
- 57 Hagmarker kring Särgården
- 58 Ekhage och betesmark vid Algutstorp
- 59 Beteshage vid Kungegården, Hägrunga
- 60 Beteshagar sydöst, om Kilatorp
- 61 Tånga hed
- 62 Beteshagar vid Oktorp
- 63 Hagmarkerna norr om Ambjörntorp
- 64 Hagmarker vid Lilla Åby
- 65 Björkhagar vid Lilla Landa
- 66 Betesmarkerna vid Stora Landa
- 67 Lövhagarna vid Stora Landa
- 68 Betesmark vid Tormundsgårde
- 69 Beteshage vid Skattegården, Kvinnestad
- 70 Grusåsen vid Äne
- 71 Ekhage norr om Gråsten
- 72 Kulturlandskapet vid Hagö
- 73 Björkhagar öster om Ekebacken
- 74 Beteshagar vid Fötene
- 75 Hällmarker vid Västergården, Fötene

ARTLISTA

Namnen följer Krok-Almquist Svensk flora 26 uppl 1984

strandlummer	<i>Lycopodium inundatum</i>
knägräs	<i>Danthonia decumbens</i>
sjöfräken	<i>Equisetum fluviatile</i>
låsbräken	<i>Botrychium lunaria</i>
blååtäl	<i>Molinia caerulea</i>
tall	<i>Pinus sylvestris</i>
darrgräs	<i>Briza media</i>
gran	<i>Picea abies</i>
hundäxing	<i>Dactylis glomerata</i>
en	<i>Juniperus communis</i>
kärrgröe	<i>Poa trivialis</i>
kärrsälting	<i>Triglochin palustris</i>
ängsgröe	<i>P. pratensis</i>
getrams	<i>Polygonatum odoratum</i>
sengröe	<i>P. Palustris</i>
liljekonvalj	<i>Convallaria majalis</i>
mannagräs	<i>Glyceria fluitans</i>
ekorrbar	<i>Maianthemum bifolium</i>
jättegöe	<i>G. maxima</i>
veketåg	<i>Juncus effusus</i>
fårsvingel	<i>Festuca ovina</i>
knapptåg	<i>J. conglomerates</i>
rödsvingel	<i>F. rubra</i>
jungfru Marie nycklar	<i>Dactylorhiza maculata ssp. maculata</i>
trädtåg	<i>J. filiformis</i>
ängsvingel	<i>F. pratensis</i>
borsttåg	<i>J. squarrosus</i>
stagg	<i>Nardus stricta</i>
ryltåg	<i>J. articulatus</i>
kvickrot	<i>Elymus repens</i>
myrtåg	<i>J. alpinus</i>
skogssäv	<i>Scirpus sylvaticus</i>
knippfryle	<i>Luzula campestris</i>
säv	<i>S. lacustris</i>
ängsfryle	<i>L. multiflora</i>
tusvä	<i>S. caespitosus</i>
vårfryle	<i>L. pilosa</i>
knappsäv	<i>Eleocharis palustris</i>
vass	<i>Phragmites australis</i>
gräsull	<i>Eriophorum latifolium</i>
vårbrodd	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
tuvull	<i>E. vaginatum</i>
muskgräs	<i>Hierochloa sp.</i>
vitag	<i>Rhynchospora alba</i>
flentimotej	<i>Phleum phleoides</i>
brunag	<i>R. fusca</i>

kärrkavle	<i>Alopecurus geniculatus</i>
vårstarr	<i>Carex caryophylla</i>
rödven	<i>Agrostis capillaris</i>
pillerstarr	<i>C. pilulifera</i>
brunven	<i>A. canina</i>
grusstarr	<i>C. hirta</i>
piprör	<i>Calamagrostis arundinacea</i>
flaskstare	<i>C. rostrata</i>
berggrör	<i>C. epigeios</i>
knagglestarr	<i>C. flava</i>
lentåtel	<i>Holcus mollis</i>
grönstarr	<i>C. demissa</i>
vårtåtel	<i>Aira praecox</i>
ängsstare	<i>C. hostiana</i>
kruståtel	<i>Deschampsia flexuosa</i>
messtarr	<i>C. panicea</i>
tuvåtel	<i>D. caespitosa</i>
slankstarr	<i>C. flacca</i>
ängshavre	<i>Arrhenatherum pratense</i>
hundstare	<i>C. nigra</i>
luddhavre	<i>A. pubescens</i>
tuvstarr	<i>C. caespitosa</i>
knythavre	<i>A. elatius</i>
vassstarr	<i>C. acuta</i>
nattviol	<i>Platanthera bifolia</i>
grönvit nattviol	<i>P. chlorantha</i>
tvåblad	<i>Listera ovata</i>
asp	<i>Populus tremula</i>
krypvide	<i>Salix repens</i>
pors	<i>Myrica gale</i>
hassel	<i>Corylus avellana</i>
björk	<i>Betula pendula/ pubescens</i>
klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>
bok	<i>Fagus sylvatica</i>
skogsek	<i>Quercus tubur</i>
alm	<i>Ulmus glabra</i>
brännässla	<i>Urtica dioica</i>
ormrot	<i>Polygonum viviparum</i>
vattenpilört	<i>P. amphibium</i>
bergssyra	<i>Rumex acetosella</i>
ängssyra	<i>R. acetosa</i>
källört	<i>Montia fontana</i>
smällglim	<i>Silene vulgaris ssp. vulgaris</i>
tjärblomster	<i>Lychnis viscaria</i>
gökblomster	<i>L. flos-cuculi</i>
grässtjärnblomma	<i>Stellaria graminea</i>
grönknavel	<i>Scleranthus annuus</i>
ältranunkel	<i>Ranunculus flammula</i>
knölsmörlomma	<i>R. bulbosus</i>

backsmörblomma	<i>R. polyanthemos</i>
revsmörblomma	<i>R. repens</i>
vanlig smörblomma	<i>R. acris</i>
majsmörblomma	<i>R. auricomus</i>
blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>
mosippa	<i>Pulsatilla vernalis</i>
backsippa	<i>P. vulgaris</i>
ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>
kabbleka	<i>Caltha palustris</i>
smörbollor	<i>Trollius europeus</i>
lundtrav	<i>Arabis hirsuta</i>
ängsbräsma	<i>Cardamine pratensis</i>
småsileshår	<i>Drosera intermedia</i>
fetknopp	<i>Sedum sp.</i>
stor fetknopp	<i>Sedum reflexum</i>
knölbräcka	<i>Saxifrage granulata</i>
slätterblomma	<i>Parnassia palustris</i>
vildapel	<i>Malus sylvestris</i>
apel	<i>M. domestica</i>
oxel	<i>Sorbus intermedia</i>
rönn	<i>S. aucuparia</i>
hagtorn	<i>Crataegus sp.</i>
slån	<i>Prunus spinosa</i>
krikon	<i>P. domestica ssp. insititia</i>
häg	<i>P. padus</i>
daggkäpa	<i>Alchemilla sp.</i>
kråklöver	<i>Potentilla palustris</i>
trollsmultron	<i>P. rupestris</i>
blodrot	<i>P. erecta</i>
gåsört	<i>P. anserina</i>
backsmultron	<i>Fragaria vesca</i>
humleblomster	<i>Geum rivale</i>
hallon	<i>R. idaeus</i>
nypon	<i>Rosa spp.</i>
älgört	<i>Filipendula ulmaria</i>
brudbröd	<i>F. vulgaris</i>
gulvial	<i>Lathyrus pratensis</i>
gökärt	<i>L. linifolius</i>
vippärt	<i>L. niger</i>
kråklöver	<i>Vicia cracca</i>
sötvedel	<i>Astragalus glycyphyllos</i>
klockljung	<i>Erica tetralix</i>
getväppling	<i>Anthyllis vulneraria</i>
ljung	<i>Calluna vulgaris</i>
jordklöver	<i>Trifolium campestre</i>
vitklöver	<i>T. repens</i>
backklöver	<i>T. montanum</i>
skogsklöver	<i>T. medium</i>
rödklöver	<i>T. pratense</i>

harklöver	T. arvense
harsyra	Oxalis acetosella
blodnäver	Geranium sanguineum
skogsnäva	G. sylvaticum
vildlin	Linum catharticum
dvärglin	Radiola linoides
jungfrulin	Polygala vulgaris
rosettjungfrulin	P. amarella
lönn	Acer platanoides
getapel	Rhamnus catharticus
brakved	Frangula alnus
lind	Tilia cordata
fyrkantig johannesört	Hypericum maculatum
vanlig johannesört	H. perforatum
skogsviol	Viola riviniana
kärrviol	V. palustris
stymorsviol	V. tricolor
fackelblomster	Lythrum salicaria
kärrspira	Pedicularis palustris
hundkäk	Anthriscus sylvestris
strätta	Angelica sylvestris
kärrspira	Peucedanum palustre
mästerrot	P. ostruthium
bockrot	Pimpinella saxifraga
kummin	Carum carvi
björkpyrola	Orthilia secunda
blåbär	Vaccinium myrtillus
lingon	V. vitis - idaea
odon	V. uliginosum
mjölon	Arctostaphylos uva-ursi
majviva	Primula farinosa
videört	Lysimachia vulgaris
ask	Fraxinus excelsior
klockgentiana	Gentiana pneumontanthe
fältgentiana	Gentianella campestris
vattenklöver	Menyanthes trifoliata
vitmåra	Galium boreale
gulmåra	G. verum
stenmåra	G. saxatile
vattenmåra	G. palustre
sumpmåra	G. uliginosum
kungsmynta	Origanum vulgare
backtimjan	Thymus serpyllum
bergmynta	Satureja vulgaris
blåsuga	Ajuga pyramidalis
grenigt kungsljus	Verbascum lychnitis
strandveronica	Veronica longifolia
ärenpris	Veronica officinalis
ljungögontröst	Euphrasia micrantha

ängskovall	Melampyrum pratense
skogskovall	M. sylvaticum
natt och dag	M. nemorosum
ängsskallra	Rhinanthus minor
granspira	Pedicularis sylvatica
tätört	Pinguicula vulgaris
rödkämpar	Plantago media
svartkämpar	P. lanceolata
olvon	Viburnum opulus
ängsvädd	Succisa pratensis
monke	Jasione montana
skogsklocka	Campanula cervicaria
ängsklocka	C. patula
stor blåklocka	C. persicifolia
spåtistel	Carlina vulgaris
kärrtistel	Cirsium palustre
brudborste	Cirsium helenoides
väddklint	Centaurea scabiosa
rödclint	C. jacea
brunskära	Bidens tripartita
rölleka	Achillea millefolium
nysört	A. ptarmica
malört	Artemisia absinthum
slättergubbe	Arnica montana
kattfot	Antennaria dioica
krissla	Inula salicina
svinrot	Scorzonera humilis
ogräsmaskrosor	Taraxacum Vulgaria
sommarfibbla	Leontodon hispidus
slätterfibbla	Hypochoeris maculata
rotfibbla	M. radicata
gråfibbla	Hieracium pilosella
revfibbla	H. auricula
rödfibbla	H. aurantiacum kärrfibbla
Kärrfibbla	Crepis paludosa
klasefibbla	C. praemorsa